

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультету управління персоналу, соціології та психології
Кафедри педагогіки та психології

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма «Економічна та соціальна психологія»
Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

здобувача Сологуб Тетяни Миколаївни _____

Науковий керівник: к.п.н, доцент кафедри педагогіки та психології

_____ Борисенко Л.Л.

Кваліфікаційна магістерська робота допущена до захисту в
Екзаменаційній комісії з атестації здобувачів вищої освіти

Завідувач кафедри: д.п.н., проф.
_____ Артюшина М.В.

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ.....	6
1.1. Психологічне благополуччя: сутність і чинники.....	6
1.2. Поняття і структура емоційного інтелекту.....	13
1.3. Взаємозв'язок емоційного інтелекту та психологічного благополуччя за даними наукових досліджень.....	20
Висновки для розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	29
2.1. Організація, методи дослідження та характеристика вибірки	29
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів.....	37
2.3. Рекомендації щодо оптимізації психологічного благополуччя особистості.....	57
Висновки для розділу 2.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми зумовлена тим, що психологічне благополуччя студентів є важливою умовою їхнього успішного навчання, професійного розвитку та адаптації в суспільстві. У сучасних умовах воно значною мірою залежить від рівня емоційного інтелекту та особистісних особливостей, які можуть як підтримувати, так і послаблювати внутрішню рівновагу. Дослідження взаємозв'язку між емоційним інтелектом і психологічним благополуччям дозволяє краще зрозуміти, які навички допомагають студентам справлятися з повсякденними труднощами. Отримані результати дають змогу визначити, які саме емоційні компетентності варто розвивати для підвищення загального благополуччя. Це робить обрану тему важливою як для практики, так і для подальших наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження склали фундаментальні положення щодо природи психологічного благополуччя, представлені у працях зарубіжних (Е. Дінер, К. Ріфф, М. Селігман, С. Хобфолл) та вітчизняних вчених (Л. Карамушка, В. Омелянська, М. Палеха, Т. Титаренко). Феноменологія емоційного інтелекту та його структурна організація розглядалися крізь призму підходів Р. Бар-Она, Д. Гоулмана, Дж. Майєра, П. Саловея, Д. Карузо, К. Петрідеса, Н. Холла. Вагомий внесок у розуміння регулятивної функції емоційного інтелекту та його ролі в адаптації особистості зробили українські науковці: О. Власова, С. Грабовська, С. Дерев'янко, В. Зарицька, Е. Носенко, О. Чебикін. Особливості психічного стану та благополуччя студентської молоді в умовах війни висвітлено у роботах Н. Главацької, М. Міщенко та інших. Водночас, питання диспропорції між когнітивним та регулятивним компонентами емоційного інтелекту як фактору ризику для благополуччя потребує подальшого емпіричного вивчення.

Об'єкт дослідження – психологічне благополуччя особистості.

Предмет дослідження – взаємозв'язок емоційного інтелекту та психологічного благополуччя особистості.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні особливостей впливу компонентів емоційного інтелекту на рівень психологічного благополуччя студентської молоді в умовах воєнного стану, а також у розробці практичних рекомендацій щодо його оптимізації.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз феномену психологічного благополуччя, розкрити його сутність, структуру та основні чинники формування в сучасних умовах.
2. Охарактеризувати поняття та структурні моделі емоційного інтелекту, визначити його роль як регулятивного ресурсу особистості.
3. Проаналізувати стан наукової розробленості проблеми взаємозв'язку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя у вітчизняній та зарубіжній психології.
4. Емпірично дослідити рівні розвитку компонентів емоційного інтелекту та показників психологічного благополуччя у студентської молоді.
5. Встановити характер та силу кореляційних зв'язків між шкалами емоційного інтелекту (обізнаність, управління, самотивація, емпатія), сферами благополуччя (психологічною, фізичною, соціальною) та особистісними ознаками(нейротизм, екстраверсія і т.п.).
6. Розробити обґрунтовані рекомендації та програму розвитку емоційної компетентності для оптимізації психологічного благополуччя студентів.

Гіпотеза дослідження. В основу дослідження покладено припущення про те, що емоційний інтелект є провідним чинником забезпечення психологічного благополуччя студентської молоді в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів:

- **теоретичні:** аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел для з'ясування стану розробленості проблеми;

- **емпіричні:** психодіагностичний комплекс, що включає: «Опитувальник емоційного інтелекту» Н. Холла (для діагностики парціальних та інтегрального показників EI); «Особистісний опитувальник Г. Айзенка» (EPQ-R) (для визначення нейротизму та екстраверсії як особистісних предикторів); «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» (BBC-SWB) (для оцінки психологічного, фізичного благополуччя та якості стосунків);
- **математико-статистичні:** методи описової статистики для кількісної характеристики вибірки; кореляційний аналіз (з використанням коефіцієнта кореляції Пірсона) для виявлення зв'язків між досліджуваними змінними. Обробка даних здійснювалася за допомогою програмного пакету Jamovi та MS Excel.

Практичне значення одержаних результатів полягає у виявленні специфічних для воєнного часу «мішеней» психологічної допомоги студентству (зокрема, дефіциту навичок саморегуляції на тлі високої емпатії). Розроблена система рекомендацій та тренінгова програма «Емоційна компетентність як ресурс відновлення» можуть бути використані практичними психологами закладів вищої освіти для профілактики емоційного вигорання, корекції психосоматичних проявів стресу та підвищення адаптаційного потенціалу здобувачів освіти.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 54 найменування та 7 додатків. У дослідженні вміщено 10 таблиць. Основний зміст викладено на 72 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

1.1. Психологічне благополуччя: сутність і чинники

Психологічне благополуччя особистості є фундаментальним конструктом сучасної психологічної науки, що інтегрує в собі емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти функціонування людини. У контексті глобальних соціальних криз, зокрема в умовах воєнного стану в Україні, дослідження благополуччя виходить за межі академічного інтересу і набуває статусу критично важливої прикладної проблеми. Здатність особистості зберігати внутрішню рівновагу, продуктивність та ментальне здоров'я безпосередньо залежить від наявності та ефективного використання психологічних ресурсів. Сучасна психологія переживає зсув моделі, яка фокусувалася на вивченні та лікуванні розладів, до моделі, що ставить у центр уваги джерела здоров'я, сили та процвітання особистості. Саме в цьому контексті розгортається наукова дискусія щодо природи психологічного благополуччя, яка історично розділилася на дві магістральні течії: гедоністичну та евдемоністичну [1].

Глибинний аналіз цих підходів дозволяє не лише структурувати наявні знання, але й виявити механізми, за допомогою яких особистість може підтримувати свою цілісність у кризових умовах. В умовах воєнного стану питання психологічного благополуччя студентської молоді набуває особливої актуальності, оскільки саме ця категорія населення є вразливою до впливу стресогенних факторів, соціальної фрустрованості та невизначеності майбутнього. Розуміння благополуччя не як статичного стану "щастя", а як динамічного процесу управління ресурсами, відкриває нові перспективи для психологічної допомоги та саморегуляції.

Гедоністичний підхід, коріння якого сягає філософії Арістіппа та Епікура, фокусується на суб'єктивному переживанні задоволення та уникненні страждань. У сучасній академічній психології ця традиція трансформувалася у концепцію

суб'єктивного благополуччя (Subjective Well-Being, SWB), найбільш ґрунтовно розроблену Едом Дінером (E. Diener)[2.3].

Суб'єктивне благополуччя, за Едвардом Дінером, є оцінкою особистістю власного життя, що складається з балансу позитивних та негативних емоцій і когнітивного задоволення життям.

Згідно з цим підходом, благополуччя – це насамперед оціночна реакція людини на своє життя, яка базується на емоційному балансі.

У структурі суб'єктивного благополуччя, згідно з гедоністичною традицією, виділяють три взаємопов'язані компоненти, які утворюють цілісну систему оцінки якості життя(див. таб. 1.1.).

Таблиця 1.1.

**Структурні компоненти суб'єктивного благополуччя (SWB) за Е.
Дінером**

Компонент	Характеристика	Індикатори прояву	Роль у загальному благополуччі
Когнітивний	Раціональна, усвідомлена оцінка індивідом свого життя в цілому або його окремих сфер (робота, навчання, стосунки).	Задоволеність життям (Satisfaction with Life Scale), оцінка відповідності досягнень очікуванням.	Забезпечує стабільність самооцінки та відчуття успішності. Є менш ситуативним, ніж афективні компоненти.
Позитивний афект	Частота та інтенсивність переживання приємних емоцій та станів.	Радість, натхнення, інтерес, гордість, любов, ентузіазм, спокій.	Слугує ресурсом для відновлення, розширює когнітивний репертуар (теорія В. Fredrickson).
Негативний афект	Частота та інтенсивність переживання неприємних емоцій (вважається нормою за умови відсутності домінування).	Тривога, гнів, сум, провина, сором, страх, роздратування.	Виконує сигнальну функцію, вказуючи на проблеми, що потребують вирішення, але у надлишку веде до дезадаптації.

Сутність гедоністичного підходу полягає в тому, що людина прагне максимізувати позитивний афект і мінімізувати негативний. Проте, сучасні

дослідження вказують на обмеженість такого трактування. Зокрема, феномен "гедоністичної адаптації" демонструє, що люди мають схильність швидко повертатися до відносно стабільного рівня щастя, незважаючи на значні позитивні або негативні події в житті. Це ставить під сумнів можливість досягнення сталого благополуччя виключно через гонитву за позитивними емоціями.

Важливо зазначити, що у гедоністичній моделі "щастя" визначається як превалювання позитивного афекту над негативним у поєднанні з високою задоволеністю життям. Однак, для студентської молоді в умовах війни, як зазначається у аналізованій магістерській роботі, просте прагнення до позитивних емоцій може вступати в конфлікт з реальністю, де домінують загроза та невизначеність. У цьому контексті виключно гедоністична орієнтація може призводити до ескапізму або фрустрації, що актуалізує потребу звернення до евдемоністичних концепцій.

Евдемоністична парадигма: Психологічне благополуччя (PWB)

Евдемоністичний підхід (від грец. *daimon* – дух, геній) розглядає благополуччя не як стан задоволення, а як процес повноцінного функціонування людини, реалізації її істинного потенціалу та життєвого призначення. Ця традиція, започаткована Арістотелем у "Нікомаховій етиці", знайшла своє продовження у роботах гуманістичних психологів (А. Маслоу, К. Роджерс, К. Юнг) і була операціоналізована у моделі психологічного благополуччя (Psychological Well-Being, PWB) Керол Ріфф (C. Ryff) [4].

Згідно з К. Ріфф, справжнє благополуччя досягається через подолання труднощів, особистісний ріст та осмисленість буття, навіть якщо цей процес супроводжується негативними емоціями або дискомфортом. Модель К. Ріфф стала "золотим стандартом" у дослідженні позитивного функціонування особистості і включає шість базових вимірів, кожен з яких виступає самостійним ресурсом адаптації.

Деталізація компонентів моделі К. Ріфф:

- Автономія (Autonomy). Це здатність до самодетермінації та незалежності. Автономна особистість здатна протистояти соціальному тиску,

регулювати свою поведінку зсередини та оцінювати себе за власними стандартами. В умовах студентського життя це проявляється у вмінні самостійно обирати освітню траєкторію та нести відповідальність за свої рішення, не піддаючись конформізму.

- Опанування середовищем (Environmental Mastery). Цей компонент відображає здатність індивіда створювати або обирати середовище, що відповідає його психічним умовам. Це не просто пасивна адаптація, а активна компетентність у використанні можливостей навколишнього світу. Високий рівень опанування середовищем дозволяє студентам ефективно поєднувати навчання, роботу та особисте життя, навіть в умовах обмежених ресурсів воєнного часу.

- Особистісний ріст (Personal Growth). Почуття безперервного розвитку є ядром евдемонії. Це відкритість новому досвіду, усвідомлення власного потенціалу та динаміки змін. Особистість, що прагне до зростання, сприймає кризи не як катастрофу, а як виклик (challenge), що є критично важливим для формування посттравматичного зростання.

- Позитивні стосунки з іншими (Positive Relations with Others). Здатність до емпатії, любові, дружби та інтимності. Теплі, довірливі стосунки є одним з найпотужніших буферів проти стресу.

- Мета в житті (Purpose in Life). Наявність цілей та почуття спрямованості. Це переконання, що життя має сенс. В. Франкл стверджував, що саме наявність смислу дозволяє людині вижити в найжахливіших умовах. Для українських студентів сьогодні мета часто трансформується у прагнення бути корисним країні, що надає сил для продовження навчання.

- Самоприйняття (Self-Acceptance). Позитивне ставлення до себе, свого минулого та теперішнього. Це визнання та прийняття всіх аспектів власної особистості, включаючи тіньові сторони. Відсутність самоприйняття веде до внутрішніх конфліктів, які виснажують психологічні ресурси [4].

Сучасна позитивна психологія рухається до синтезу цих двох традицій. Мартін Селігман у своїй теорії процвітання (Flourishing) запропонував модель

PERMA, яка об'єднує гедоністичні та евдемоністичні елементи: Positive emotions (Позитивні емоції), Engagement (Залученість), Relationships (Стосунки), Meaning (Сенс), Accomplishment (Досягнення). Такий підхід дозволяє розглядати психологічне благополуччя як багатовимірний конструкт, де ресурси одного типу (наприклад, соціальні зв'язки) можуть компенсувати дефіцит інших (наприклад, тимчасову відсутність позитивних емоцій)[5].

Розширення розуміння психологічного благополуччя неможливе без детального аналізу поняття "ресурси". У психологічній науці ресурсний підхід є ключовим для пояснення того, чому в однакових стресових умовах одні люди "ламаються", а інші зберігають продуктивність. Ресурси – це не просто інструменти досягнення цілей, це фундамент, на якому будується вся архітектура особистісної стійкості.

Теорія збереження ресурсів (COR) Стівена Хобфолла

Однією з найбільш впливових теорій, що пояснює динаміку благополуччя через призму ресурсів, є Теорія збереження ресурсів (Conservation of Resources Theory, COR) Стівена Хобфолла[6]. Ця теорія постулює, що люди мають вроджене прагнення отримувати, зберігати та захищати те, що вони цінують (ресурси).

Згідно з COR-теорією, психологічний стрес виникає у трьох випадках:

1. Існує загроза втрати ресурсів (наприклад, загроза відрахування з університету, загроза безпеці житла).
2. Відбувається фактична втрата ресурсів (втрата роботи, здоров'я, розрив стосунків).
3. Інвестиція ресурсів не приносить очікуваного прибутку (студент витрачає колосальні зусилля на навчання, але не бачить перспектив працевлаштування).

Ключовим принципом теорії Хобфолла є примат втрати: втрата ресурсів переживається психологічно набагато гостріше і має більш руйнівні наслідки, ніж надбання ресурсів аналогічного масштабу. Це пояснює, чому в умовах війни, коли

втрати є масовими та багатовекторними, рівень психологічного благополуччя населення стрімко падає.

Ще одним важливим механізмом є ресурсні спіралі.

- Спіраль втрат (Loss Spiral): Оскільки ресурси необхідні для захисту інших ресурсів, втрата одного ресурсу робить людину вразливою до подальших втрат. Наприклад, втрата фінансової стабільності може призвести до погіршення здоров'я (немає грошей на ліки/відпочинок), що, в свою чергу, знижує працездатність і веде до проблем у навчанні.

- Спіраль надбання (Gain Spiral): Наявність ресурсів полегшує отримання нових. Висока самооцінка (ресурс) допомагає будувати соціальні зв'язки (ресурс), які надають підтримку у складні часи [6].

Для студентської молоді завдання полягає в тому, щоб зупинити спіралі втрат і запустити спіралі надбання, використовуючи доступні "якірні" ресурси, такі як емоційний інтелект та соціальна підтримка.

Для глибшого розуміння механізмів підтримки благополуччя доцільно структурувати ресурси за локалізацією (внутрішні/зовнішні) та функціональним призначенням. Це дозволяє створити "карту ресурсів", необхідну для емпіричного дослідження, запланованого у розділі 2 магістерської роботи.(таб 1.2.)

Таблиця 1.2.

Системна класифікація ресурсів психологічного благополуччя

Локалізація ресурсів	Тип ресурсу	Зміст та психологічна функція	Значення для студентської молоді
Інтраперсональні (Внутрішні)	Когнітивні	Інтелект, критичне мислення, когнітивна гнучкість, креативність. Здатність аналізувати ситуацію та знаходити нестандартні рішення.	Дозволяють адаптуватися до змішаних форм навчання, фільтрувати інформаційний шум.
	Емоційно-вольові	Емоційний інтелект, саморегуляція, вольовий контроль, оптимізм, життєстійкість (hardiness).	Забезпечують стабільність у стресових ситуаціях, запобігають паніці та апатії.

Продовження Таблиці 1.2.

	Ціннісно-смилові	Віра, духовність, сенс життя, чітка ієрархія цінностей, моральні переконання.	Виступають внутрішнім стрижнем, що утримує особистість від дезінтеграції під час криз.
	Фізичні	Стан здоров'я, темперамент, енергетичний потенціал, якість сну.	База для функціонування психіки. Виснаження фізичних ресурсів блокує використання психологічних.
Інтерперсональні та Середовищні (Зовнішні)	Соціальна підтримка	Емоційна близькість, приналежність до групи, інструментальна допомога. Родина, друзі, академічна спільнота.	Найважливіший буфер проти стресу. Знижує відчуття ізоляції. ¹
	Матеріально-побутові	Фінансова безпека, житло, технічні засоби зв'язку.	Створюють відчуття базової безпеки та контролю над ситуацією.
	Інституційні	Доступ до освітніх послуг, психологічної служби університету, волонтерських організацій.	Забезпечують структурування часу та соціальну інтеграцію.

Примітка: авторська розробка на основі (COR) (PsyCap) [6,7].

Психологічний капітал (PsyCap) як інтегральний ресурс

У контексті професійного становлення та навчання особливої уваги заслуговує концепція Психологічного капіталу (Psychological Capital, PsyCap), розроблена Фредом Лютансом [7]. На відміну від людського капіталу (що ви знаєте) або соціального капіталу (кого ви знаєте), психологічний капітал відповідає на питання "хто ви є" і "ким ви можете стати". Це позитивний стан психологічного розвитку, що характеризується чотирма компонентами (акронім HERO):

1. **Норе (Надія):** Це не просто емоція, а когнітивно-мотиваційний стан, що базується на взаємодії між відчуттям енергії для досягнення цілі (agency) та здатністю планувати шляхи її досягнення (pathways). Студенти з високим рівнем надії знаходять альтернативні шляхи вирішення проблем, коли стикаються з перешкодами (наприклад, відключення світла, повітряні тривоги).

2. **Efficacy (Самоефективність):** Впевненість у власних здібностях мобілізувати мотивацію та когнітивні ресурси для виконання конкретних завдань (А. Бандура). Це переконання "Я зможу це зробити". Самоефективність є потужним предиктором академічної успішності та знижує страх перед невдачею.

3. **Resilience (Резильєнтність/Стійкість):** Здатність відновлюватися після невзгод, невизначеності, конфліктів або навіть позитивних змін, що несуть велике навантаження. Це "психологічна пружність". Для студентів в умовах війни резильєнтність означає здатність продовжувати навчання та зберігати ментальне здоров'я попри травматичний фон.

4. **Optimism (Оптимізм):** Атрибутивний стиль, що пояснює позитивні події внутрішніми, постійними причинами, а негативні – зовнішніми та тимчасовими. Реалістичний оптимізм дозволяє бачити можливості у труднощах [7].

Дослідження показують, що PsyCap [7] є ресурсом вищого порядку, який синергетично впливає на психологічне благополуччя, зменшуючи вигорання та підвищуючи задоволеність життям.

Теорія розширення і побудови (Broaden-and-Build)

Ще одним важливим теоретичним підґрунтям є теорія Барбари Фредріксон "Розширення і побудови" [8]. Вона постулює, що позитивні емоції (радість, інтерес, любов) мають унікальну адаптивну функцію: вони розширюють (broaden) миттєвий репертуар думок і дій людини та будують (build) тривалі особистісні ресурси (фізичні, інтелектуальні, соціальні).

На відміну від негативних емоцій, які звужують фокус уваги для негайного виживання (бий або біжи), позитивні емоції спонукають до дослідження, гри, навчання та творчості. Це означає, що переживання благополуччя саме по собі є ресурсом, який продукує нові ресурси. Для студентів це означає, що інвестиція часу в хобі, спілкування та відпочинок не є "марнуванням часу", а стратегією накопичення ресурсів для подальшого навчання та подолання стресу.

1.2. Поняття і структура емоційного інтелекту

Еволюція наукової думки щодо природи людського інтелекту протягом XX-XXI століть характеризується поступовим відходом від суто когнітивно-

орієнтованих моделей до інтегративних концепцій, що визнають критичну роль афективної сфери у процесах обробки інформації та регуляції поведінки. Поняття емоційного інтелекту (далі – EI) виникло як відповідь на обмеженість традиційних психометричних підходів до оцінки людського потенціалу, які ігнорували здатність індивіда ефективно оперувати емоційною інформацією. На сучасному етапі розвитку психологічної науки емоційний інтелект розглядається не як альтернатива академічному інтелекту (IQ), а як комплементарний конструкт, що забезпечує успішну адаптацію особистості в складних соціальних системах[9].

Історико-теоретичний генезис поняття

Витоки концепції емоційного інтелекту можна простежити у ранніх роботах Е. Торндайка, який у 1920 році ввів поняття «соціальний інтелект», визначаючи його як здатність розуміти людей (чоловіків і жінок, хлопчиків і дівчаток) та керувати ними, діяти мудро у людських відносинах[10]. Проте тривалий час цей конструкт залишався на периферії психологічних досліджень через домінування біхевіоризму та когнітивізму, які розглядали емоції переважно як дезорганізуючий фактор.

Фундаментальний зсув відбувся у 1983 році з публікацією теорії множинного інтелекту Г. Гарднера, який виокремив внутрішньоособистісний (intrapersonal) та міжособистісний (interpersonal) інтелекти. Перший передбачає здатність розрізняти власні почуття, наміри та мотивації, створювати точну ментальну модель себе та використовувати її для ефективного функціонування. Другий - міжособистісний інтелект, у свою чергу, спрямований на розпізнавання та розуміння настроїв, бажань і намірів інших людей[11]. Ці ідеї стали прямими попередниками сучасної теорії емоційного інтелекту.

Безпосереднє введення терміну «емоційний інтелект» у науковий обіг пов'язують з роботою П. Саловея та Дж. Майєра (1990), які визначили його як підмножину соціального інтелекту, що включає здатність відстежувати власні та чужі почуття та емоції, розрізняти їх та використовувати цю інформацію для спрямування мислення та дій[12]. Ця дефініція заклала основу для розуміння емоційного інтелекту як когнітивної здібності переробляти емоційну інформацію.

Сучасні теоретичні моделі емоційного інтелекту

У сучасному науковому дискурсі (2020–2025 рр.) співіснують три основні теоретичні підходи до розуміння структури емоційного інтелекту, які різняться за своїм змістовним наповненням та методами вимірювання: модель здібностей (ability model), змішані моделі (mixed models) та модель риси (trait model) [12]. Розуміння відмінностей між цими моделями є критично важливим для коректної інтерпретації результатів емпіричних досліджень.

1. Модель здібностей (Ability Model) Дж. Майєра, П. Саловея та Д. Карузо

Ця модель розглядає емоційного інтелекту як форму інтелекту в традиційному розумінні, тобто як набір ментальних здібностей, що корелюють між собою та з іншими видами інтелекту, розвиваються з віком та досвідом. У 2016 році автори оновили модель, позиціонуючи емоційного інтелекту серед «гарячих інтелектів» (hot intelligences), які оперують інформацією, що має безпосереднє значення для особистості[13]. Структура емоційного інтелекту у цій моделі є ієрархічною і складається з чотирьох гілок (branches):

- **Сприйняття емоцій (Perceiving Emotions):** Базова здатність ідентифікувати емоції у фізичних станах, почуттях і думках, а також у інших людях, об'єктах мистецтва, мові тощо. Це включає здатність розрізняти точні та неточні, чесні та нечесні вираження почуттів.¹⁰ Точність сприйняття є фундаментом для подальшої обробки емоційної інформації.
- **Використання емоцій для фасилітації мислення (Using Emotions to Facilitate Thought):** Здатність генерувати емоції для сприяння судженням та пам'яті. Емоції пріоритезують мислення, спрямовуючи увагу на важливу інформацію. Зміна настрою дозволяє розглядати проблеми з різних точок зору (наприклад, щасливий настрій сприяє індуктивному мисленню та креативності, тоді як сумний – дедуктивному аналізу та увазі до деталей).
- **Розуміння емоцій (Understanding Emotions):** Здатність осягати емоційну мову та складні зв'язки між емоціями. Це включає розуміння того, як емоції комбінуються (наприклад, надія як поєднання віри та оптимізму), як вони

змінюються з часом та переходять одна в одну (наприклад, як гнів може перерости у задоволення або провину). Це найбільш когнітивно насичена компонента емоційного інтелекту.

- **Управління емоціями (Managing Emotions):** Вища здатність до свідомої регуляції емоцій у собі та інших. Це не придушення емоцій, а вміння залишатися відкритим до почуттів (як приємних, так і неприємних), моніторити та рефлексувати їх, а також використовувати стратегії для модифікації емоційного стану задля досягнення цілей [13].

У 2024-2025 роках автори представили оновлену версію інструментарію – MSCEIT 2, розроблену з урахуванням теорії інтелекту Кеттелла-Хорна-Керролла (CHC). Нова версія підтверджує, що емоційний інтелект є широкою інтелектуальною здібністю, а субфактори (гілки) тісно корелюють між собою, утворюючи єдиний конструкт.

Змішані моделі (Mixed Models)

Змішані моделі трактують емоційний інтелект ширше, включаючи до його структури не лише когнітивні здібності, а й особистісні риси, соціальні навички, мотивацію та диспозиції.

- **Модель емоційно-соціального інтелекту Р. Бар-Она (Bar-On Model).** Реувен Бар-Он визначає емоційний інтелект як сукупність емоційних та соціальних компетенцій, що визначають, наскільки ефективно ми розуміємо та виражаємо себе, розуміємо інших та взаємодіємо з ними, а також справляємося зі щоденними викликами.³ Структура моделі (EQ-i 2.0) включає 5 композитних шкал та 15 субшкал [14], що детально описані у Таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Структурна організація емоційного інтелекту в моделі Р. Бар-Она (EQ-i 2.0)

Композитна шкала	Субшкала	Характеристика та значення
Сприйняття себе (Self-Perception)	Самоповага (Self-Regard)	Впевненість у своїх силах, прийняття себе з усіма перевагами та недоліками. Основа внутрішньої стійкості.

Продовження Таблиці 1.3

	Самоактуалізація (Self-Actualization)	Прагнення реалізувати свій потенціал, наявність сенсу та цілей. Предиктор мотивації та залученості.
	Емоційна самосвідомість (Emotional Self-Awareness)	Розуміння власних емоцій, їх причин та впливу на поведінку. Фундамент для регуляції.
Самовираження (Self-Expression)	Емоційне вираження (Emotional Expression)	Здатність відкрито та конструктивно виражати почуття. Запобігає психосоматизації.
	Асертивність (Assertiveness)	Вміння відстоювати свої права та переконання без агресії. Важливо для встановлення кордонів.
	Незалежність (Independence)	Емоційна автономія, здатність самостійно приймати рішення, не піддаючись емоційній залежності.
Міжособистісні навички (Interpersonal)	Міжособистісні стосунки (Interpersonal Relationships)	Здатність встановлювати та підтримувати довірливі зв'язки. Джерело соціальної підтримки.
	Емпатія (Empathy)	Розуміння та співпереживання почуттям інших. Основа для побудови команди та взаємодопомоги.
	Соціальна відповідальність (Social Responsibility)	Здатність діяти етично, бути корисним спільноті. Актуалізується у волонтерській діяльності.
Прийняття рішень (Decision Making)	Вирішення проблем (Problem Solving)	Здатність знаходити ефективні рішення в емоційно напружених ситуаціях.
	Оцінка реальності (Reality Testing)	Здатність зберігати об'єктивність, перевіряти факти, не піддаватися паніці чи ілюзіям.
	Контроль імпульсів (Impulse Control)	Здатність стримувати спонтанні реакції, відкладати задоволення, діяти виважено.
Управління стресом (Stress Management)	Гнучкість (Flexibility)	Здатність адаптувати думки, почуття та поведінку до змінних, непередбачуваних обставин.
	Стресостійкість (Stress Tolerance)	Здатність витримувати несприятливі події та високі навантаження без втрати ефективності.
	Оптимізм (Optimism)	Здатність зберігати позитивне ставлення та надію навіть у складних ситуаціях. Ключовий ресурс резильєнтності.

Примітка: складено автором на основі [10].

Особливістю моделі Бар-Она є включення компонентів, що безпосередньо пов'язані з адаптацією та стресостійкістю, таких як «Оцінка реальності» (Reality Testing) – здатність об'єктивно оцінювати ситуацію, не піддаючись впливу сильних емоцій, та «Стресостійкість» (Stress Tolerance).

- Модель компетенцій Д. Гоулмана. Деніел Гоулман популяризував поняття емоційний інтелект, пов'язавши його з лідерською ефективністю та успіхом у роботі. Його модель включає чотири домени: Самосвідомість, Самоконтроль, Соціальна свідомість та Управління стосунками, які розпадаються на 12 компетенцій (наприклад, емоційний самоконтроль, адаптивність, емпатія, надихаюче лідерство)[15].

Модель риси (Trait EI Model) К. Петрідеса

К. Петрідес запропонував фундаментальне розрізнення, розділивши емоційний інтелект на здібність (ability) та рису (trait emotional self-efficacy). Рисовий визначається як самосприйняття індивідом своїх емоційних здібностей і вимірюється за допомогою самозвітів, що позиціонує його як невід'ємну частину структури особистості [11].

Структура Trait EI (опитувальник TEIQue) включає 4 ключові фактори та 15 фасетів:

- Благополуччя (Well-being): Оптимізм, Щастя, Самооцінка.
- Самоконтроль (Self-control): Емоційна регуляція, Контроль імпульсів, Управління стресом.
- Емоційність (Emotionality): Емпатія, Емоційне сприйняття, Емоційне вираження, Стосунки.
- Соціабельність (Sociability): Управління емоціями (інших), Асертивність, Соціальна обізнаність.

Дослідження підтверджують валідність та стабільність цієї моделі, вказуючи на те, що Рисовий інтелект є потужним предиктором суб'єктивного благополуччя. Саме суб'єктивна впевненість у здатності керувати емоціями відіграє вирішальну роль у реальній поведінці та зниженні рівня дистресу [16].

Нейробіологічні кореляти емоційного інтелекту

Сучасні дослідження у галузі нейронаук надають об'єктивні докази існування біологічного субстрату. Встановлено, що інтелект є результатом інтегрованої роботи нейронних мереж, які забезпечують скоординовану взаємодію між емоційними (лімбічними) та когнітивними (кортикальними) центрами [17].

Ключову роль у цьому процесі відіграють:

- Вентромедіальна префронтальна кора (vmPFC): Регулює соціальну поведінку та відповідає за прийняття рішень на основі емоційних маркерів.
- Мигдалеподібне тіло (Amygdala): Центральна структура для обробки загроз, ефективний контроль якої з боку префронтальної кори дозволяє знижувати інтенсивність негативних емоцій.
- Острівець (Insula): Критична структура для інтероцепції (усвідомлення тілесних відчуттів емоцій) та емпатії.
- Передня поясна кора (ACC): Забезпечує когнітивний контроль над афектом та моніторинг конфліктів.

Важливо відзначити, що нейронні кореляти «здатнісного» інтелекту (Ability EI) та «рисового» інтелекту (Trait EI) частково різняться. Здатнісний інтелект більше пов'язаний з функціональною зв'язністю мереж когнітивного контролю, тоді як рисовий інтелект демонструє патерни активації, пов'язані з саморефлексією. Це підтверджує, що ці конструкти відображають різні аспекти психологічної реальності: об'єктивну спроможність та суб'єктивне самосприйняття [18].

Погляди українських вчених

Українські вчені зробили вагомий внесок у розуміння регулятивних та адаптивних функцій емоційного інтелекту.

О. Я. Чебикін розглядає емоційний інтелект як складну інтегровану властивість, що поєднує пізнавально-емоційні та мисленнєві особливості, які забезпечують досягнення мети діяльності. Він акцентує увагу на емоційній зрілості та саморегуляції як механізмах протидії стресу та децепції (обману), що є особливо актуальним в умовах інформаційно-психологічної війни [19].

Е. Л. Носенко концептуалізує емоційний інтелект як «розумне управління емоціями» та форму прояву рефлексивної свідомості. Вона наголошує на тому, що він є ключовим предиктором позитивного функціонування особистості та якості життя, виділяючи аспекти саморозуміння та розуміння інших [20].

В. В. Зарицька пропонує структуру емоційний інтелект з чотирьох компонентів (розуміння своїх емоцій, самоконтроль, розуміння інших, використання емоцій) і доводить його провідну роль у забезпеченні емоційної стійкості та стресостійкості студентів [21].

С. П. Дерев'янка фокусується на актуалізації емоційного інтелекту в емоціогенних умовах, розглядаючи його як фактор соціально-психологічної адаптації. Її дослідження показують, що емоційний інтелект дозволяє студентам обирати конструктивні стратегії поведінки у кризових ситуаціях [22].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що емоційний інтелект є багатовимірним конструктом, який інтегрує когнітивні процеси переробки емоційної інформації з регуляторними та особистісними ресурсами. Така структура дозволяє розглядати його як фундаментальний механізм адаптації та забезпечення психологічного благополуччя.

1.3. Взаємозв'язок емоційного інтелекту та психологічного благополуччя за даними наукових досліджень

Дослідження взаємозв'язку між емоційним інтелектом та психологічним благополуччям (ПБ) є одним з пріоритетних напрямків сучасної психології. В умовах глобальних викликів та, зокрема, війни в Україні, цей зв'язок набуває особливого значення, оскільки ЕІ розглядається не просто як предиктор успіху, а як захисний фактор (protective factor), що забезпечує ментальне здоров'я та виживання. Емпіричні дані 2020–2025 років переконливо свідчать про позитивну кореляцію між ЕІ та різними аспектами благополуччя, розкриваючи складні механізми цього впливу.

Емоційний інтелект як мета-ресурс регуляції благополуччя

Враховуючи, що тема магістерської роботи зосереджена на емоційному інтелекту як чиннику психологічного благополуччя, необхідно чітко окреслити

його особливу роль у системі психологічних ресурсів особистості. Він не є просто одним з ресурсів в ряду інших; він виступає мета-ресурсом або модератором, який визначає ефективність використання всіх інших ресурсів.

Емоційний інтелект, ключові моделі якого ми детально розглянули в попередніх підрозділах (зокрема, моделі здібностей Дж. Майєра, П. Селовея, Д. Карузо та змішані моделі Р. Бар-Она), охоплює здатність сприймати, використовувати, розуміти емоції та керувати ними, і в контексті психологічного благополуччя виконує такі критичні функції:

1. Функція моніторингу стану: Високий емоційний інтелект дозволяє вчасно ідентифікувати виснаження ресурсів (емоційне вигорання, втому) ще до настання декомпенсації. Студент з розвиненим емоційним інтелектом розуміє: "Я зараз роздратований не тому, що лекція нудна, а тому, що я не спав через тривогу", і вживає відповідних заходів.

2. Функція трансформації емоцій: емоційний інтелект дозволяє використовувати емоції для сприяння мисленню. Наприклад, усвідомлене використання тривоги перетворюється на сигнал для посиленої, але сфокусованої підготовки до іспиту. Або ж трансформація гніву — з деструктивного афекту на енергію для асертивного відстоювання своїх особистих кордонів.

3. Функція соціальної навігації: Оскільки соціальна підтримка є одним із критично важливих зовнішніх ресурсів (згідно з Теорією збереження ресурсів, COR), EI, особливо через його компоненти емпатії та управління стосунками, стає інструментом доступу до цього ресурсу. Особи з високим емоційним інтелектом легше встановлюють та підтримують довірливі зв'язки, що дозволяє їм більш ефективно залучати соціальний капітал і підтримку оточення у кризові моменти [23].

4. Регуляторна функція: Здатність до емоційної саморегуляції безпосередньо впливає на гедоністичний компонент благополуччя (зниження негативного афекту) та забезпечує стабільність для досягнення довгострокових цілей (евдемонічний компонент).

Теоретичні моделі взаємозв'язку

Зв'язок між емоційним інтелектом та психологічним благополуччям не є прямим і простим, він опосередковується низкою когнітивних та поведінкових процесів. Наукова література виділяє кілька ключових механізмів:

Це найбільш досліджений механізм. Особи з високим емоційним інтелектом демонструють здатність ефективніше розпізнавати, оцінювати свої емоційні стани та застосовувати адаптивні стратегії регуляції (наприклад, когнітивну переоцінку, усвідомлене прийняття емоцій) замість дезадаптивних (румінація, придушення, уникнення). Це забезпечує зниження інтенсивності негативного афекту та пролонгує позитивний, що безпосередньо підвищує рівень суб'єктивного благополуччя. Особливо критичною є здатність до «емоційного відновлення» (Emotional Repair), що дозволяє швидко повертатися до нормального рівня функціонування після пережитих стресових подій. Дослідження підтверджують, що саме ефективна регуляція емоцій виступає головним фактором у зниженні ризиків депресії та тривоги [24].

Соціальний механізм. Згідно з Теорією збереження ресурсів (Conservation of Resources, COR), стрес виникає через загрозу втрати, реальну втрату або відсутність очікуваного надбання ресурсів. Емоційний інтелект у цьому контексті слугує подвійним ресурсом: він є як первинним особистісним ресурсом, так і засобом для набуття вторинних ресурсів (наприклад, соціальної підтримки). Високий емоційний інтелект через емпатію та комунікативні навички сприяє формуванню якісних соціальних зв'язків. Отримана соціальна підтримка є потужним зовнішнім ресурсом, який підвищує резильєнтність та підтримує ментальне здоров'я, особливо в умовах ізоляції чи соціальних потрясінь [23].

Теорія розширення і побудови (Broaden-and-Build)

Емоційний інтелект активно залучений до процесів, описаних у теорії Б. Фредріксон. Здатність до управління емоціями сприяє частішій генерації позитивних емоцій. Позитивні емоції, у свою чергу, виконують функцію «розширення» (broadening) — вони розширюють когнітивний та поведінковий репертуар людини (покращують увагу, гнучкість мислення, креативність). Це сприяє «побудові» (building) — створенню та накопиченню нових довгострокових

ресурсів (соціальних зв'язків, інтелектуальних навичок, фізичного здоров'я). Дослідження підтверджують, що особи з високим емоційним інтелектом частіше переживають позитивний афект, що запускає «спіраль надбання» ресурсів, сприяючи процвітанню та високому рівню еудемонічного благополуччя [25], [26].

Особливості психологічного благополуччя студентської молоді в умовах воєнного стану

Контекст дослідження вимагає застосування розглянутих теорій до специфічної вибірки – української студентської молоді в умовах війни.

Студентський вік (період ранньої дорослості) є сенситивним періодом для професійного самовизначення, сепарації від батьківської родини та формування інтимних стосунків. Війна виступає макро-стресором, який порушує нормативний перебіг цих процесів, створюючи ситуацію мультиплікації криз (нормативна вікова криза + травматична криза війни).

Як зазначає М.А. Палеха [27], психологічне благополуччя студентів у цей період характеризується високою динамічністю та вразливістю. Специфічними викликами, що виснажують ресурси, є:

- Безпекова невизначеність: Постійна загроза життю руйнує базове відчуття безпеки (фундамент піраміди Маслоу), що ускладнює актуалізацію вищих потреб (самореалізація, навчання).
- Соціальна депривація та ізоляція: Дистанційне навчання та вимушена міграція розривають звичні соціальні зв'язки, позбавляючи студентів групи підтримки.¹
- Економічна нестабільність: Страх за майбутнє знижує мотивацію до навчання (синдром "відкладеного життя").

Водночас, спостерігаються і компенсаторні механізми. Дослідження показують, що у молоді активно формується посттравматичне зростання (Post-Traumatic Growth, PTG)[28]. Це позитивні психологічні зміни, що відбуваються в результаті боротьби з життєвими кризами. У студентів це проявляється через:

- Переоцінку цінностей та кристалізацію життєвих смислів (зростання компоненту "Мета в житті" за К. Ріфф)[4].
- Посилення почуття національної ідентичності та солідарності (компонент "Позитивні стосунки").
- Розвиток адаптаційного потенціалу та відчуття власної сили ("Я вижив, отже я сильний" – зростання компоненту "Особистісний ріст" та самоефективності).

Таким чином, психологічне благополуччя студентської молоді в сучасних умовах є не просто відсутністю дистресу, а результатом активної роботи особистості з мобілізації внутрішніх (EI, PsyCap, цінності) та зовнішніх (соціальна підтримка) ресурсів для протистояння деструктивному впливу середовища.

Емпіричні докази: Загальний контекст

Мета-аналізи та дослідження останніх років (2023-2024) демонструють стабільний зв'язок між емоційним інтелектом та благополуччям у студентської молоді.

Дослідження серед студентів Китаю (2024) показало, що EI позитивно впливає на психологічне благополуччя та академічні досягнення, причому цей вплив частково опосередкований позитивними психологічними характеристиками (самоефективність, оптимізм) [29].

Дослідження М. Юга та І. Давида (2024) встановило, що EI є незалежним предиктором зниження рівня виснаження (exhaustion) та цинізму у студентів, сприяючи підвищенню їхньої академічної залученості (engagement)[30]. Самоприйняття виступає важливим медіатором: студенти, які краще розуміють свої емоції, мають вищу самооцінку, що знижує ризик вигорання [31].

Емоційний інтелект та резильєнтність в умовах війни в Україні

Контекст повномасштабної війни в Україні (2022-2025) створив екстремальні умови для перевірки адаптивних функцій емоційного інтелекту. Українські студенти зіткнулися з безпрецедентними стресорами: прямою загрозою життю,

вимушеним переміщенням, втратою соціальних зв'язків та невизначеністю. Дослідження цього періоду надають унікальні дані:

- Вплив війни на психічне здоров'я. Ситуація з ментальним здоров'ям студентства є критичною. Дослідження 2023 року (вибірка 1398 студентів) виявило, що 85,8% респондентів мають симптоми депресії, 66,1% – тривоги, а 48,1% – клінічно значущі симптоми ПТСР (Посттравматичний стресовий розлад)[32].

Серед студентів-медиків, які перебувають у тилових регіонах, також зафіксовано високий рівень стресу (62,5%), тривоги (59,6%) та депресії (58,8%), що негативно корелює з їхньою успішністю [31]. Ці дані підкреслюють, що війна має тотальний травмуючий вплив, незалежно від відстані до лінії фронту (теорія непрямой травматизації).

У цих умовах емоційний інтелект виступає ключовим ресурсом стійкості. Дослідження, проведене Т. І. Шевченко та колегами (2024), показало, що студенти магістратури, які мають вищий рівень розвитку компонентів емоційного інтелекту (сприйняття, ідентифікація, вираження емоцій) порівняно з бакалаврами, демонструють вищий рівень індивідуальної резильєнтності та обирають більш конструктивні стратегії подолання стресу [34].

Дослідження С. Грабовської та співавт. (2023) виявило динамічну трансформацію механізмів адаптації: якщо на початку вторгнення домінувала соматична регуляція, то згодом (2023 рік) ключовим ресурсом стало свідоме управління психофізіологічними станами, що є проявом розвиненого емоційного інтелекту [33]. Емоційний інтелект дозволяє трансформувати негативні емоції та знаходити ресурси для відновлення навіть у ситуації хронічного стресу.

Прямий вплив на вибір адаптивних поведінкових реакцій:

- Копінг-стратегії. Низький рівень емоційного інтелекту корелює з використанням дезадаптивних стратегій (уникнення, конфронтація, дистанціювання), що асоціюється з вищим рівнем ПТСР.

Натомість високий рівень емоційного інтелекту сприяє вибору стратегії вирішення проблем (problem-solving) та пошуку соціальної підтримки, що

ефективно знижує рівень дистресу [33]. Дослідження підтверджують, що саме адаптивні копінг-стратегії виступають медіаторами впливу емоційного інтелекту на зниження дистресу серед українських студентів під час війни [36].

- Посттравматичне зростання (PTG). Особливо важливим є зв'язок емоційного інтелекту з PTG. Здатність до когнітивної переоцінки пов'язана з позитивними змінами у сприйнятті себе та світу після травми.

Студенти, які можуть осмислити та переоцінити свої емоційні реакції на війну, демонструють вищі показники PTG, що доводить буферну роль високого рівня емоційного інтелекту проти симптомів ПТСР [16], [37].

- Цифрове благополуччя (Digital well-being). Новим аспектом є роль інтелекту в інформаційному середовищі. Дослідження 2024 року показало, що цифрова гігієна та здатність встановлювати емоційні кордони при споживанні новин є критичними для збереження психічного здоров'я українців.

Розвиток навичок цифрового емоційного інтелекту (здатності свідомо регулювати емоції у відповідь на медіа-контент) є нагальною потребою, оскільки молодь з високою чутливістю до травматичного контенту може бути більш вразливою до непрямой травматизації через медіа [38].

Медіаторні моделі

Сучасна наука відходить від простих кореляцій до складних медіаторних моделей.

- Емоційний інтелект -> Резильєнтність -> Благополуччя: Доведено, що резильєнтність виступає повним або частковим медіатором. Тобто інтелект підвищує благополуччя саме завдяки тому, що формує стійкість.

- Емоційний інтелект -> Копінг -> Дистрес: Адаптивні копінг-стратегії (пошук сенсу, переоцінка) опосередковують вплив ЕІ на зниження дистресу.

- Емоційний інтелект -> Соціальна підтримка -> Благополуччя: допомагає мобілізувати соціальний капітал, який, у свою чергу, підтримує ментальне здоров'я.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що емоційний інтелект в умовах війни трансформується з "м'якої навички" (soft skill) у фундаментальний механізм

виживання та адаптації. Він забезпечує психологічну стійкість через ефективну регуляцію емоцій, вибір продуктивних копінг-стратегій та підтримку соціальних зв'язків, дозволяючи студентській молоді не лише протистояти травмуючим обставинам, а й знаходити шляхи для особистісного зростання.

Висновки для розділу 1

У першому розділі було здійснено комплексний теоретичний аналіз психологічного благополуччя та емоційного інтелекту як взаємопов'язаних конструктів, що визначають якість функціонування особистості в умовах сучасних соціальних викликів. Психологічне благополуччя постає багатовимірним феноменом, який інтегрує емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти життєдіяльності та виявляється як у суб'єктивному сприйнятті власного життя, так і в реалізації внутрішнього потенціалу. У межах аналізу було розглянуто дві провідні парадигми його розуміння — гедоністичну та евдемоністичну, що по-різному трактують природу «щастя» та критерії психологічного процвітання. Якщо гедоністичний підхід акцентує увагу на емоційному комфорті та задоволеності життям, то евдемоністичний підкреслює значення особистісного зростання, автономії, сенсу та реалізації життєвих цілей.

Психологічне благополуччя розглядається не як статичний стан, а як динамічний процес, що підтримується системою внутрішніх і зовнішніх ресурсів. У межах розділу було охарактеризовано ключові підходи до розуміння ресурсів особистості, зокрема ресурсний підхід та теорію збереження ресурсів, які пояснюють закономірності реакцій людини на стрес, втрати та виклики середовища. Особлива увага приділялася ролі внутрішніх когнітивних, емоційно-вольових і смислових ресурсів, а також значенню соціальної підтримки та інституційних можливостей у підвищенні стійкості та адаптивності особистості. Було підкреслено, що для студентської молоді, яка навчається в умовах воєнного стану, саме психологічні ресурси — такі як життєстійкість, оптимізм, самоефективність та емоційний інтелект — стають визначальними для збереження внутрішньої рівноваги та продуктивності.

Змістовне місце у структурі розділу займав аналіз емоційного інтелекту як одного з базових психологічних механізмів саморегуляції та міжособистісної взаємодії. Було уточнено сутність цього конструкта, окреслено його еволюцію та різні теоретичні моделі — від когнітивних моделей здібностей до змішаних моделей компетентностей і моделей рис. Структурний аналіз емоційного інтелекту дозволив виявити, що він охоплює як процеси сприйняття емоцій та їх когнітивної обробки, так і здатність до регуляції емоційних станів, побудови ефективних соціальних стосунків та адаптації до стресових ситуацій. Саме така багатовимірність робить емоційний інтелект ключовим чинником у забезпеченні психологічної стійкості.

У межах розділу було також узагальнено наукові дані щодо взаємозв'язку між емоційним інтелектом та психологічним благополуччям. Теоретичний аналіз свідчить, що емоційний інтелект виконує роль мета-ресурсу, який визначає якість використання інших ресурсів особистості та сприяє збереженню благополуччя в умовах підвищеної стресогенності. Особливо значущим є те, що емоційний інтелект опосередковує вплив зовнішніх стресорів, полегшуючи вибір адаптивних копінг-стратегій та сприяючи збереженню почуття контролю над власним життям. У підсумку, теоретичний аналіз, представлений у першому розділі, дозволяє розглядати емоційний інтелект як центральний механізм підтримки психологічного благополуччя, що поєднує регулятивні, когнітивні та соціальні компоненти функціонування особистості. Системне осмислення його структури та ролі у забезпеченні стійкості, адаптації та реалізації життєвого потенціалу створює цілісне підґрунтя для проведення емпіричного дослідження, результати якого будуть представлені у наступному розділі.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Організація, методи дослідження та характеристика вибірки

Комплексне емпіричне дослідження, спрямоване на виявлення закономірностей взаємозв'язку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя особистості, було реалізовано з дотриманням принципів системності, об'єктивності та наукової обґрунтованості. Організація дослідницького процесу базувалася на логіці кореляційного дизайну, що дозволяє фіксувати наявність та силу зв'язків між досліджуваними факторами без втручання у природний перебіг психічних процесів респондентів [39]. У цьому підрозділі детально висвітлено процедурні аспекти організації дослідження, надано ґрунтовну кількісно-якісну характеристику вибірки, обґрунтовано вибір психодіагностичного інструментарію та описано застосовані методи математико-статистичної обробки даних.

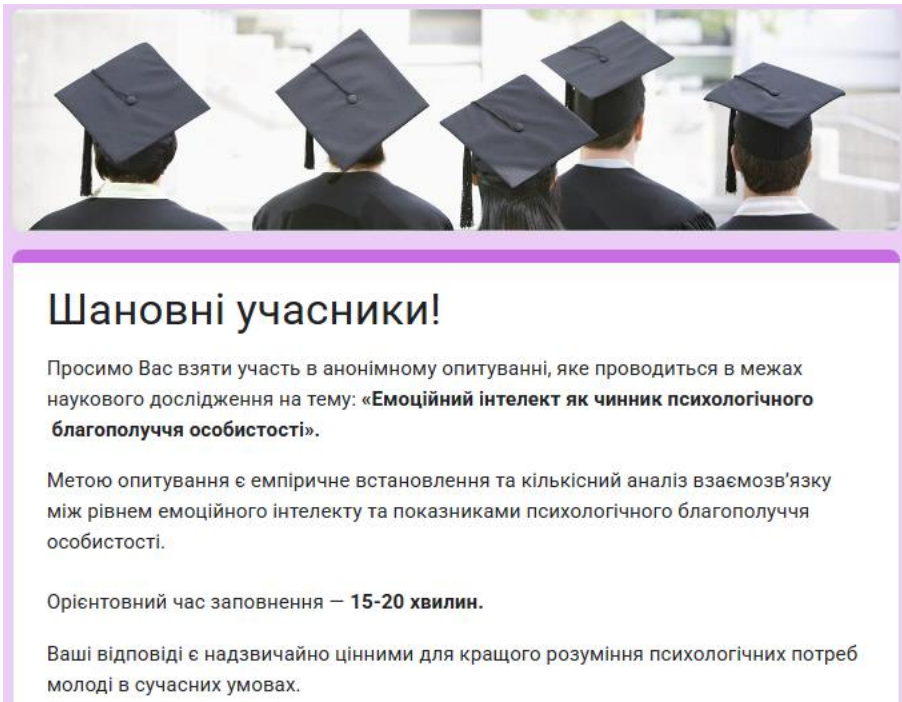
Загальна характеристика процедури та етапів дослідження

Програма емпіричного дослідження була розроблена відповідно до мети та завдань кваліфікаційної роботи, визначених у вступі. Дослідницька стратегія передбачала послідовну реалізацію чотирьох взаємопов'язаних етапів, кожен з яких мав специфічні завдання та інструментальне забезпечення.

Перший етап — організаційно-підготовчий. На цьому етапі було здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми, що дозволило операціоналізувати ключові поняття дослідження — «емоційний інтелект» та «психологічне благополуччя». Було визначено залежні та незалежні змінні, сформульовано робочі гіпотези та підібрано ряд стандартизованих психодіагностичних методик, валідність та надійність яких підтверджена у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах.

Важливим завданням цього етапу стала розробка електронного інструментарію для збору даних. Враховуючи сучасні вимоги до дистанційних

досліджень та необхідність охоплення широкої аудиторії, було створено уніфіковану Google-форму (див. рис. 2.1.), яка включала інструктивні блоки, соціально-демографічну анкету та стимули трьох обраних методик.

Шановні учасники!

Просимо Вас взяти участь в анонімному опитуванні, яке проводиться в межах наукового дослідження на тему: **«Емоційний інтелект як чинник психологічного благополуччя особистості»**.

Метою опитування є емпіричне встановлення та кількісний аналіз взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту та показниками психологічного благополуччя особистості.

Орієнтовний час заповнення — **15-20 хвилин**.

Ваші відповіді є надзвичайно цінними для кращого розуміння психологічних потреб молоді в сучасних умовах.

Рисунок 2.1. Опитування в Google-формі

Другий етап — етап збору емпіричних даних. Процедура тестування здійснювалася в онлайн-форматі, що забезпечило доступність участі для респондентів з різних регіонів та соціальних груп. Опитування проводилося з дотриманням етичних стандартів психологічних досліджень, зокрема принципів добровільності, конфіденційності та анонімності. Перед початком тестування учасники отримували інформацію про мету дослідження та гарантії використання отриманих результатів виключно в узагальненому вигляді для наукових цілей. Часовий регламент заповнення методик не обмежувався, що сприяло зниженню ситуативної тривожності та підвищенню екологічної валідності отриманих даних.

Третій етап — аналітичний. На цьому етапі було сформовано первинний масив даних, який пройшов процедуру попередньої перевірки на предмет повноти заповнення, наявності артефактів або випадкових відповідей. Дані були експортовані у табличний формат (.csv/.xlsx), кодовані відповідно до ключів методик та підготовлені до статистичної обробки. Було проведено перевірку

розподілу змінних на нормальність, що стало підставою для вибору параметричних або непараметричних критеріїв аналізу.

Четвертий етап — інтерпретаційний. Завершальний етап передбачав проведення математико-статистичного аналізу, побудову кореляційної матриці, порівняння середніх значень у різних групах вибірки та якісну інтерпретацію виявлених закономірностей у контексті теоретичних моделей, розглянутих у першому розділі роботи.

Для реалізації завдань дослідження було сформовано діагностичний комплекс, що складається з трьох валідних та надійних методик, адаптованих для використання на вітчизняній вибірці. Логіка підбору інструментарію обумовлена необхідністю багатовимірного аналізу особистості, що включає:

1. Опитувальник емоційного інтелекту Н. Холла (Hall's Emotional Intelligence Test), адаптований переклад. (Додаток А).
2. Особистісний опитувальник Г. Айзенка (Eysenck Personality Questionnaire – Revised Short Form (EPQ-RS), адаптований переклад. (Додаток Б)
3. Методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» The modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB). **Автори:** P. Pontin, M. Schwannauer, S. Tai, and M. Kinderman. Адаптація: Л.М. Карамушка, К.В. Терещенко, О.В. Креденцер. (Додаток В).

Для діагностики рівня розвитку емоційного інтелекту (ЕІ) було обрано методику Ніколаса Холла (N. Hall) [40, с. 101], яка дозволяє оцінити як інтегральний показник, так і його структурні складові.

Ця методика базується на ієрархічній моделі емоційного інтелекту, що узгоджується з концепцією Д. Гоулмана [15] та розглядає як сукупність емоційних та соціальних здібностей.

Структура методики: Опитувальник містить 30 тверджень, які відображають різні аспекти емоційної поведінки. Респонденту пропонується оцінити ступінь своєї згоди з кожним твердженням за 6-бальною шкалою (від -3 «Повністю не згоден» до +3 «Повністю згоден»). Твердження згруповані у 5 шкал (по 6 пунктів у кожній).

Характеристика шкал методики Н. Холла:

1. Емоційна обізнаність (Emotional Awareness, EA). Шкала спрямована на вимірювання здатності індивіда усвідомлювати та ідентифікувати власні емоції. Високі показники за цією шкалою свідчать про розвинену інтроспекцію, розуміння причин виникнення тих чи інших емоційних станів та здатність вербалізувати почуття. У масиві даних цей показник позначено як Hall: EA.

2. Управління своїми емоціями (Managing Emotions, ME). Ця шкала оцінює емоційну лабільність/ригідність та здатність до довільної регуляції емоцій. Вона відображає вміння нівелювати надмірну інтенсивність негативних емоцій (гніву, тривоги), переключатися з негативних переживань на позитивні та використовувати емоції як ресурс для подолання стресу.

3. Самомотивація (Self-Motivation, SM). Шкала діагностує вольовий аспект — здатність керувати своїми емоціями для досягнення довгострокових цілей. Високий рівень самомотивації передбачає вміння стримувати імпульсивність, відкладати миттєве задоволення заради майбутнього результату та зберігати продуктивність в умовах фрустрації.

4. Емпатія (Empathy, EM). Шкала вимірює здатність розпізнавати емоції інших людей, співпереживати їм та розуміти їхній внутрішній стан на основі невербальних сигналів. Емпатія є фундаментом для побудови ефективної міжособистісної взаємодії.

5. Розпізнавання емоцій інших людей / Управління емоціями інших (Managing Others' Emotions, MOE). Ця шкала оцінює здатність впливати на емоційний стан оточуючих, формувати емоційний клімат у групі та маніпулювати (в конструктивному чи деструктивному сенсі) емоціями інших для вирішення комунікативних завдань.

Використання цієї методики дозволяє виявити слабкі та сильні сторони емоційної компетентності респондентів, що є необхідним для аналізу механізмів підтримки психологічного благополуччя.

Для врахування внеску біологічно детермінованих властивостей особистості у формування психологічного благополуччя було використано скорочений варіант

особистісного опитувальника Ганса Айзенка (Eysenck Personality Questionnaire — Revised, Short Form)[41]. Методика дозволяє діагностувати базові параметри темпераменту та нейродинамічні властивості нервової системи.

Структура методики: Опитувальник складається з 48 питань, на які респондент має дати відповідь («Так» або «Ні»). Питання групуються у чотири шкали.

Характеристика шкал методики EPQ-R:

- Екстраверсія — Інтроверсія (E). Шкала характеризує індивідуально-психологічну спрямованість особистості: на світ зовнішніх об'єктів (екстраверсія) або на власний внутрішній світ (інтроверсія). Екстраверти, як правило, товариські, імпульсивні, оптимістичні, потребують зовнішньої стимуляції. Інтроверти — стримані, схильні до планування, контролю почуттів. У контексті дослідження цей показник (EPQ: E) важливий для розуміння соціального ресурсу благополуччя.
- Нейротизм (N). Шкала емоційної нестабільності, що відображає силу реакції на стресогенні подразники. Високі бали за шкалою нейротизму (EPQ: N) свідчать про лабільність нервової системи, схильність до тривожності, депресивних реакцій, низьку стресостійкість. Нейротизм розглядається як негативний предиктор психологічного благополуччя.
- Психотизм (P). Шкала, що вимірює схильність до асоціальної поведінки, холодність, егоцентризм, агресивність та низький рівень емпатії. Високі значення психотизму (EPQ: P) можуть вказувати на труднощі у соціальній адаптації.
- Шкала неправди (L). Службова шкала, призначена для оцінки достовірності результатів. Високі бали (EPQ: L) свідчать про схильність респондента давати соціально бажані відповіді, що може спотворювати результати за іншими шкалами.

Для діагностики рівня психологічного благополуччя використана «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі»[42], яка дозволяє оцінити задоволеність життям, позитивні емоції, ставлення до себе та оточуючих,

наявність соціальної підтримки, життєві цілі та здатність до саморегуляції. Методика складається з низки субшкал, що дозволяють отримати як інтегральний, так і диференційований показник психологічного благополуччя. Результати обробляються шляхом підрахунку сумарного балу за всіма субшкалами, що дозволяє визначити рівень благополуччя: низький, середній або високий. (див. Додаток В)

Характеристики основних субшкал, використаних у дослідженні, розкривають деталізовану картину ресурсного стану особистості:

- Психологічне благополуччя (Psychological well-being). Субшкала спрямована на вимірювання емоційного стану, відчуття психологічної рівноваги, оптимізму та загальної задоволеності собою. Вона охоплює здатність особистості зберігати внутрішній гомеостаз в умовах стресу. Високі показники за цією шкалою свідчать про позитивний емоційний фон, значну стійкість до стресів та відсутність виражених ознак тривожності чи депресії. Цей показник є ключовим індикатором успішної внутрішньої саморегуляції, яка є частиною емоційно-вольових інтраперсональних ресурсів, згаданих у Таблиці 1.2 у 1 розділі.

- Фізичне здоров'я та благополуччя (Physical health and well-being). Шкала оцінює суб'єктивне сприйняття власного фізичного стану, рівень життєвої енергійності та вплив фізичного здоров'я на повсякденну життєдіяльність, навчання та роботу. Високі бали вказують на задоволеність фізичним тонусом, якість сну та відсутність скарг на соматичне самопочуття, що заважає життю. Згідно з ресурсним підходом, фізичні ресурси є базою, на якій функціонує вся архітектура особистісної стійкості, і їх виснаження прямо блокує ефективне використання психологічних ресурсів.

- Стосунки (Relationships). Шкала вимірює якість соціальних контактів, задоволеність міжособистісною взаємодією, наявність підтримки та довіри у спілкуванні з іншими. Високі показники характеризують наявність теплих, довірливих стосунків з оточенням та відчуття соціальної інтегрованості. Це відображає важливий аспект евдемоністичного благополуччя (Positive Relations

with Others за К. Ріфф) та є найважливішим зовнішнім буфером проти стресу в умовах кризи, як це постулюється Теорією збереження ресурсів С. Хобфолла[6].

Методи математико-статистичної обробки даних

Для забезпечення надійності та достовірності результатів дослідження, отримані емпіричні дані були піддані процедурі математико-статистичної обробки з використанням Microsoft Excel. Статистичний апарат дослідження включав наступні методи:

Кореляційний аналіз (Correlation Analysis): З метою перевірки основної гіпотези про взаємозв'язок емоційного інтелекту та психологічного благополуччя було застосовано коефіцієнт лінійної кореляції Спірмена. Цей метод дозволив виявити силу та напрямок зв'язків між інтегральним показником (EQ Total), його субшкалами та компонентами благополуччя.

Застосування комплексу вищезазначених методів дозволило всебічно проаналізувати емпіричний матеріал, верифікувати висунуті гіпотези та сформулювати обґрунтовані висновки [39], які будуть представлені у наступних підрозділах роботи.

Характеристика вибірки

Емпіричну базу дослідження склала вибірка обсягом $N = 60$ осіб. До вибірки увійшли студенти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, що перебувають у періоді ранньої дорослості. Формування вибіркової сукупності здійснювалося методом доступної вибірки з дотриманням критеріїв репрезентативності за віковими та освітніми показниками. Використання цього методу було обумовлено зовнішніми факторами, пов'язаними з веденням бойових дій та масовою міграцією населення, що значно ускладнює формування репрезентативної вибірки за принципом випадковості. Учасники дослідження були залучені шляхом онлайн-опитування.

Детальний аналіз соціально-демографічних характеристик респондентів, проведений на основі первинних даних, дозволяє структурувати вибірку за ключовими параметрами: статтю, віком, рівнем освіти та статусом зайнятості.

Розподіл за статтю. Аналіз гендерної структури вибірки демонструє суттєве переважання жінок, що є характерним для добровільних психологічних опитувань, пов'язаних з емоційною сферою.

- Жіноча стать: 45 осіб (75,0%);
- Чоловіча стать: 15 осіб (25,0%).

Така диспропорція враховувалася при подальшому порівняльному аналізі, проте загальний обсяг чоловічої підвибірки ($n=15$) є достатнім для застосування статистичних критеріїв порівняння за умови нормального розподілу ознак. Психологічні дослідження вказують, що гендер може бути значущим предиктором у сфері емоційного благополуччя. Зокрема, мета-аналізи часто підтверджують, що жінки, як правило, демонструють вищі бали за показниками емоційної обізнаності та емпатії (що корелює з високими показниками в нашій вибірці). З іншого боку, низка досліджень у сфері вигорання (MBI) свідчить, що жінки можуть мати вищі показники емоційного виснаження, тоді як чоловіки частіше демонструють цинізм або емоційне відсторонення як копінг-стратегію, [43].

Вікова структура. Вибірка охоплює віковий діапазон 18-25 років. Це спільнота, яка вже зіткнулася з необхідністю приймати зважені, автономні рішення (наприклад, щодо кар'єри чи релокації) в умовах зовнішньої нестабільності.

Психологічне значення в умовах війни. Війна виступає мультиплікативним стресором, оскільки накладається на природні вікові кризи. Студентська молодь відчуває:

- Синдром «відкладеного життя»: Нemoжливість повноцінного планування майбутнього через безпекову та економічну невизначеність. Це прямо суперечить потребі у Меті в житті та Особистісному рості (евдемоністичні компоненти ПБ).
- Загроза втрати ресурсів: Найгостріше переживається загроза втрати професійних, матеріальних та соціальних ресурсів (втрата роботи, розрив стосунків, вимушена міграція). Згідно з COR-теорією, загроза втрати викликає такий самий стрес, як і фактична втрата [6].

Таким чином, вибірка є репрезентативною для дослідження гострого зіткнення високого внутрішнього ресурсу із потужним зовнішнім стресом на критичному етапі психосоціального розвитку.

Освітній рівень: 1-6 курс. Враховуючи, що емоційний інтелект та психологічне благополуччя корелюють з рівнем когнітивного розвитку та соціальної компетентності, важливим є аналіз освітнього статусу учасників.

2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів

Для контролю впливу базових особистісних рис, які можуть виступати предикторами як емоційний інтелект, так і ПБ, було використано «Особистісний опитувальник Г. Айзенка» (EPQ-RS)(Додаток Б). Отримані результати(Додаток Е) та аналіз (таб 2.1) є життєво важливим контекстом для інтерпретації зв'язку між емоційним інтелектом (мета-ресурсом) та психологічним благополуччям (результатом).

Таблиця 2.1.

Показники за методикою «Особистісний опитувальник Г. Айзенка. EPQ-RS»

Шкала	Рівні прояву	Кількість респондентів (n=60)	% респондентів
Екстраверсія (E)	Низька	14	23.3
	Середня	36	60.0
	Висока	10	16.7
Нейротизм (N)	Низький	0	0.0
	Середній	47	78.3
	Високий	13	21.7
Психотизм (P)	Низький	8	13.3
	Середній	45	75.0
	Високий	7	11.7
Брехня (L)	Низький	6	10.0
	Середній	46	76.7
	Високий	8	13.3

На основі таблиці 2.1 побудовано діаграму (рис 2.2). Нейротизм (N): Більшість респондентів (78.3%) мають Середній рівень нейротизму, що свідчить про помірну емоційну стійкість. Майже 21,7% (13 осіб) демонструють Високий рівень нейротизму. Це група підвищеного ризику, яка схильна до гострих емоційних реакцій, інтенсивної тривоги, схильності до депресивних станів та психосоматизації [45].

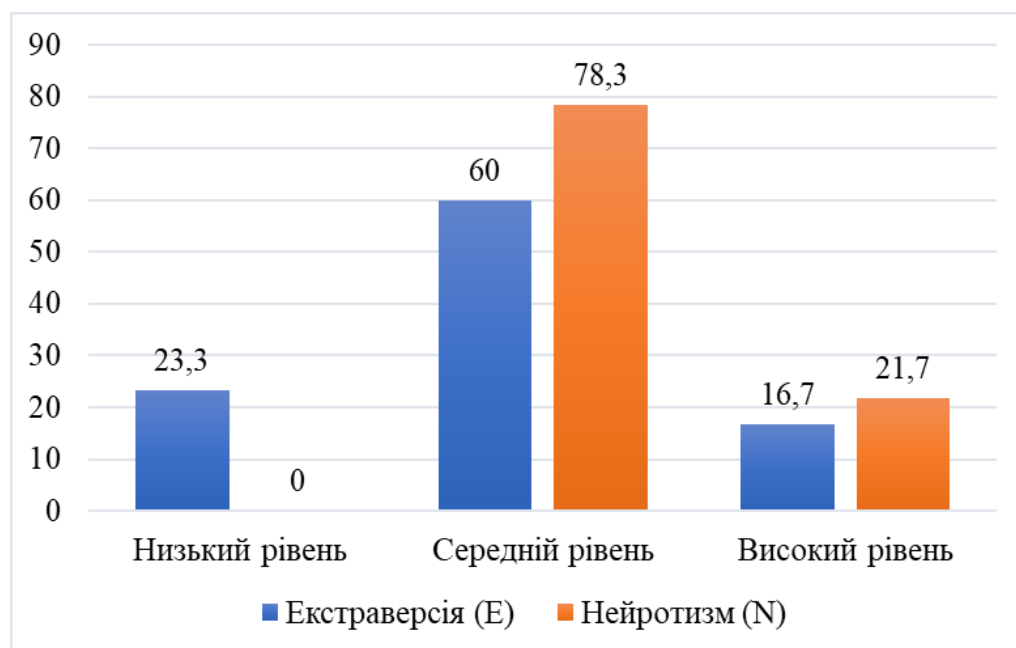

Рисунок 2.2 Розподіл показників за методикою Г. Айзенка: Екстраверсія та Нейротизм (у %)

Для них ефективна саморегуляція є життєво необхідною, оскільки саме. Нейротизм є потужним предиктором низького психологічного благополуччя. Особи з високим нейротизмом більш вразливі до стресу. Їм складніше підтримувати ресурси і вони легше потрапляють у «Спіраль втрат» (Loss Spiral): висока тривожність призводить до погіршення сну та здоров'я, що, у свою чергу, знижує працездатність та соціальну активність. Для цієї групи (21.7%) особливо важливо перевірити, чи високий емоційний інтелект (наприклад, здатність до емоційної саморегуляції) може виступати ефективним модератором, нівелюючи негативний вплив нейротизму на благополуччя.

Екстраверсія (E): Середній рівень (60,0%). Це так звані амбіверти, які здатні гнучко переключатися між соціальною активністю (пошук зовнішньої підтримки) та саморефлексією (внутрішня робота) залежно від ситуації.

Лише 16,7% є вираженими екстравертами. Цей розподіл свідчить, що більшість молоді може залучати соціальні ресурси (що є ключовим зовнішнім ресурсом за теорією Хобфолла [6]), але не залежить від них критично, як це було б при домінуванні екстраверсії.

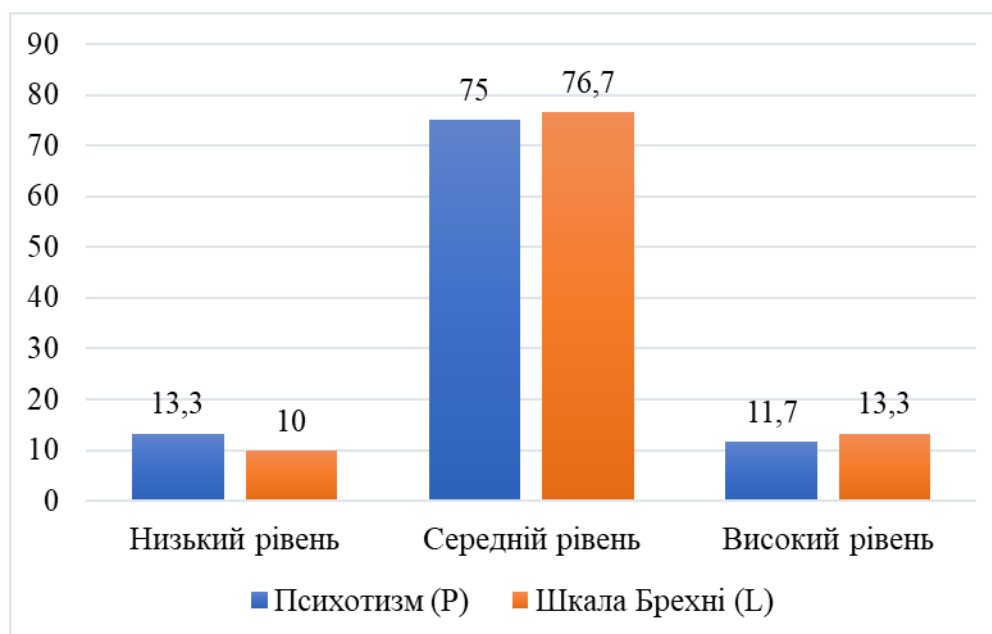

Рисунок 2.3 Розподіл показників за методикою Г. Айзенка: Психотизм і Шкала Брехні (у %)

Психотизм (P): Переважна більшість (75%) має Середній рівень, що є нормою і свідчить про соціальну адаптованість та конформність. (рис 2.3.)

Шкала Брехні (L): Найбільша частка респондентів (76.7%) має Середній рівень, що говорить про їхню достатню щирість під час заповнення опитувальника.

Для оцінки психологічного благополуччя була використана Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі (BBC-SWB) в українській адаптації (Л.М. Карамушки, К.В. Терещенко)(див. таб. 2.5.). Цей інструмент дозволяє оцінити три базові, але різні аспекти благополуччя: емоційно-когнітивний («Психологічне благополуччя»), соматичний («Фізичне здоров'я») та соціальний («Стосунки»).

Емпіричний етап дослідження було реалізовано на вибірці N=60 респондентів із застосуванням Опитувальника емоційного інтелекту Н. Холла (Додаток А) та Модифікованої шкали суб'єктивного благополуччя БіБіСі (BBC-SWB) (Додаток В). Аналіз отриманих даних проводився шляхом розподілу респондентів за рівнями вираженості досліджуваних змінних (Низький, Середній, Високий) та встановлення кореляційних зв'язків.

Результати дослідження емоційного інтелекту з тесту Н. Холла (Додаток Д) представлені у таблиці 2.4. надає всебічне уявлення про профіль емоційного інтелекту у досліджуваній вибірці студентів.

Таблиця 2.4.

Показники емоційного інтелекту (за тестом Н. Холла)

	Низький		Середній		Високий	
	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%	К-ть осіб	%
Емоційна обізнаність (EA)	3	5,0	20	33,3	37	61,7
Управління своїми емоціями (ME)	6	10,0	25	41,7	29	48,3
Самотивація (SM)	2	3,3	20	33,3	38	63,3
Емпатія (EM)	3	5,0	22	36,7	35	58,3
Розпізнавання емоцій інших людей (MOE)	5	8,3	25	41,7	30	50,0

Аналіз представлених на рисунку 2.4 даних дозволяє виявити специфічний профіль емоційної компетентності досліджуваної вибірки. За шкалою «Емоційна обізнаність» (EA) переважна більшість респондентів — 61,7% (37 осіб) — продемонструвала високий рівень розвитку, і ще 33,3% (20 осіб) — середній. Лише 5% вибірки мають низький рівень усвідомлення власних емоцій.

Такий розподіл свідчить про те, що сучасна студентська молодь характеризується високою рефлексивністю. Емоційна обізнаність є фундаментом і передбачає здатність точно ідентифікувати свої емоційні стани, розрізняти відтінки почуттів та розуміти причини їх виникнення [46]. В умовах війни цей показник набуває особливого значення. Високий бал може свідчити про те, що студенти не

ігнорують свій стан, а навпаки, перебувають у постійному контакті зі своїми переживаннями.

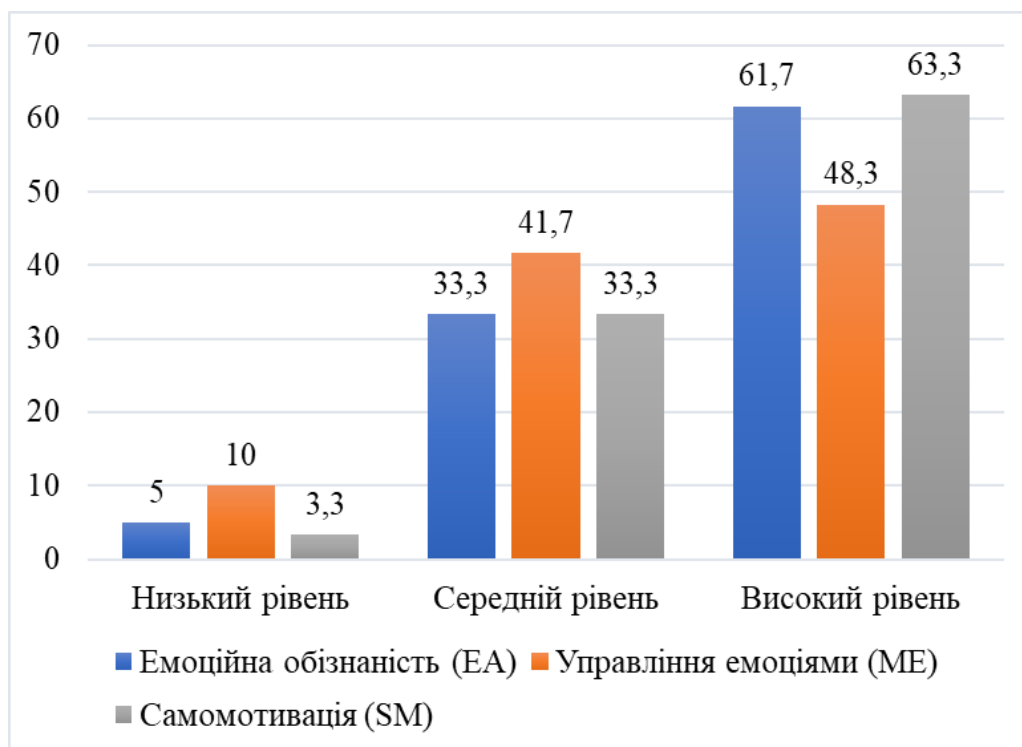

Рис. 2.4 Розподіл рівнів компонентів емоційного інтелекту респондентів (за методикою Н. Холла) №1

З одного боку, це позитивний прогностичний фактор. Згідно з моделлю Майєра-Саловея-Карузо, точне сприйняття емоцій є необхідною умовою для їх подальшої регуляції. Тобто, студенти розуміють, що саме вони відчують (тривогу, гнів, апатію), що теоретично дає їм можливість працювати з цим.

З іншого боку, в умовах хронічного стресу висока обізнаність може призводити до ефекту «емоційного перенасичення». Постійне відстежування негативних станів без їх ефективної утилізації може посилювати суб'єктивне відчуття дистресу. Однак, сам факт, що понад 90% вибірки мають середній та високий рівень, вказує на те, що механізми витіснення або алекситимії (нездатності назвати емоції) не є домінуючими захисними стратегіями у цій групі.

На відміну від обізнаності, шкала «Управління своїми емоціями» (ME) демонструє більш строкату картину. Хоча 48,3% (29 осіб) мають високий рівень, значна частка респондентів — 41,7% (25 осіб) — знаходиться на середньому рівні,

а 10,0% (6 осіб) — на низькому. Це найвищий відсоток низьких оцінок серед усіх шкал методики.

Цей результат є критично важливим для нашого дослідження. Він вказує на наявність розриву між «розумінням» (шкала EA) та «дією» (шкала ME). Студенти добре розуміють, що їм погано, але майже половина з них відчуває труднощі з тим, щоб змінити цей стан довільним зусиллям.

У контексті теорії збереження ресурсів (COR-теорія) С. Хобфолла[6], така ситуація пояснюється виснаженням вольового ресурсу. Управління емоціями — це енергозатратний процес, який вимагає активної роботи префронтальної кори (гальмування лімбічної системи). В умовах війни, коли студенти стикаються з постійною загрозою безпеці, порушенням сну (що підтверджується даними про фізичне благополуччя, які будуть розглянуті далі) та інформаційним перевантаженням, когнітивний ресурс для саморегуляції виснажується найшвидше.

Саме показник управління емоціями є тим «вузьким місцем», де відбувається збій адаптації. Той факт, що 41,7% студентів знаходяться в «сірій зоні» (середній рівень), свідчить про хитку рівновагу: за умов додаткового стресу ці особи можуть легко скотитися до дезадаптації та емоційних зривів. Водночас, 48,3% студентів з високим рівнем управління демонструють феномен резильєнтності — здатність зберігати самоконтроль попри зовнішній тиск.

Найбільш парадоксальним та оптимістичним результатом є дані за шкалою «Самотивація» (SM). Тут зафіксовано найвищий показник високого рівня серед усіх шкал — 63,3% (38 осіб), при мінімальній кількості осіб з низьким рівнем (3,3%).

Самотивація у моделі Н. Холла відображає здатність керувати своїми емоціями для досягнення довгострокових цілей, проявляти наполегливість та стримувати імпульсивність. Високі показники за цією шкалою в умовах війни можуть здатися нелогічними на тлі зниженого настрою, проте вони піддаються поясненню через концепцію «мобілізаційного стресу» та Психологічного капіталу (PsyCap)[7].

Екзистенційна мобілізація: В умовах загрози життю та невизначеності (війни) вмикаються компенсаторні механізми психіки. Студенти намагаються структурувати своє життя через діяльність (навчання, волонтерство, робота). Висока самомотивація тут виступає не стільки проявом «щастя» чи «натхнення», скільки інструментом виживання та збереження суб'єктності («Я дію, отже я існую»).

Компонент «Надія» (Hope) та «Самоефективність»: Високий рівень самомотивації корелює з компонентами психологічного капіталу. Студенти, усвідомлюючи складність ситуації, вольовим зусиллям змушують себе рухатися далі. Це підтверджує тезу про те, що українська молодь демонструє активну, а не пасивну позицію щодо власного життя.

Таким чином, інтраперсональний профіль емоційного інтелекту вибірки можна охарактеризувати формулою: «Високе усвідомлення + Висока мотивація + Помірне управління». Це портрет людини, яка все розуміє, дуже хоче діяти і досягати цілей, але якій іноді не вистачає психофізіологічного ресурсу для стабілізації свого емоційного стану "тут і зараз". Такий дисбаланс створює ризик емоційного вигорання, якщо не буде компенсований відновленням ресурсів.

Результати за шкалою «Емпатія» (рис 2.5) демонструють високу сенситивність вибірки до переживань оточення. 58,3% респондентів (35 осіб) мають високий рівень розвитку емпатії, 36,7% (22 особи) — середній, і лише 5,0% (3 особи) — низький.

Такий розподіл є показовим для українського суспільства періоду війни. Високий рівень емпатії серед студентської молоді можна інтерпретувати через призму феномену «соціальної мобілізації». В умовах зовнішньої загрози здатність співпереживати стає механізмом групового виживання. Емпатія трансформується з суто психологічної риси в інструмент національної єдності та волонтерської активності. Студенти не замикаються в собі, а залишаються відкритими до болю та потреб інших, що є передумовою формування міцних горизонтальних зв'язків.

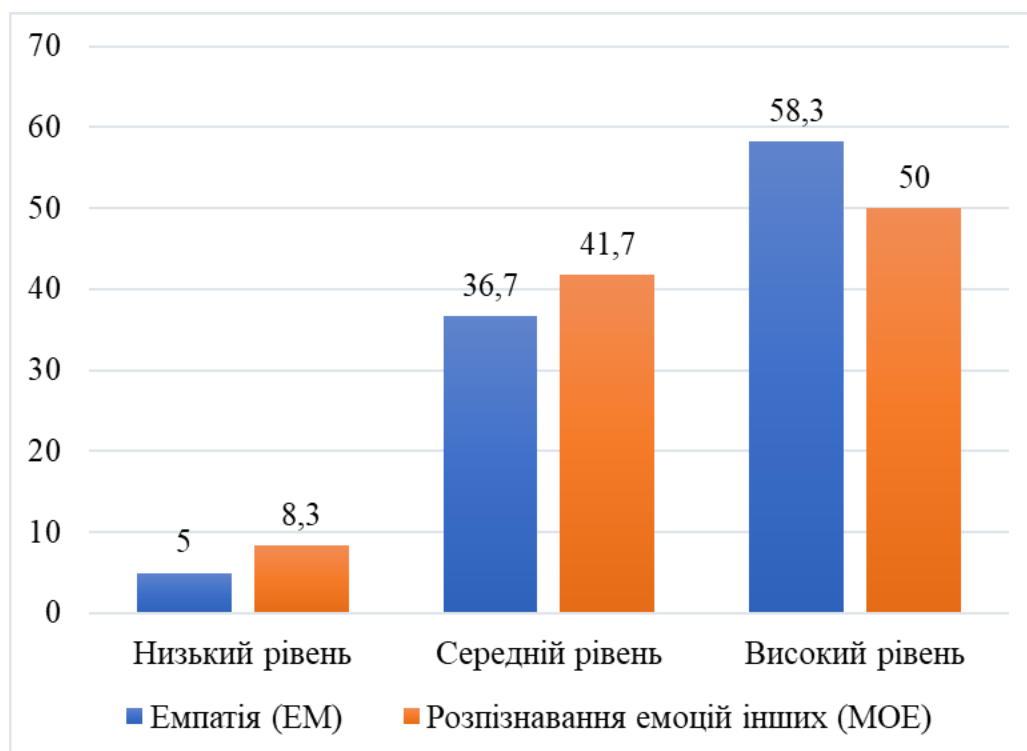

Рис. 2.5 Розподіл рівнів компонентів емоційного інтелекту респондентів (за методикою Н. Холла) №2

Проте, у контексті психологічного благополуччя, такий високий рівень емпатії несе в собі приховані ризики. Зіставляючи ці дані з результатами попереднього аналізу інтраперсональної сфери (де було виявлено, що 41,7% студентів мають лише середній рівень управління своїми емоціями), ми стикаємося з феноменом, який у літературі описується як «втома від співчуття» (compassion fatigue) або ризик вторинної травматизації [38, 43].

Ситуація, коли Емпатія більше за Саморегуляцію, створює небезпечний дисбаланс. Висока емпатія означає, що «емоційні кордони» особистості є проникними: студент глибоко пропускає крізь себе не лише власні переживання, але й тривогу, горе та страх оточуючих (рідних, друзів, інформаційного поля). Якщо при цьому навичка «фільтрації» та відновлення (саморегуляція) розвинена недостатньо, емпатія перетворюється з ресурсу на фактор виснаження. Це підтверджує актуальність тези про те, що в умовах війни неконтрольоване співпереживання може стати предиктором емоційного вигорання.

Наступним етапом аналізу стала оцінка інтегрального показника та окремих компонентів благополуччя за допомогою «Модифікованої шкали суб'єктивного

благополуччя БіБіСі» (BBC-SWB) у Таблиці 2.5 та графічно (рис.2.6; 2.7), створений на основі результатів (Додаток Ж).

Інтегральний показник суб'єктивного благополуччя демонструє тенденцію до нормалізації: більше половини респондентів — 53,3% (32 особи) — мають середній рівень, тоді як частки осіб з низьким (23,3%) та високим (23,3%) рівнями розподілилися симетрично.

Таке домінування середніх значень є маркером «адаптивної норми» воєнного часу. Студенти не перебувають у стані гострого розпаду (депресії), але й не відчують повноти життя (флорішину/процвітання). Це стан «функціональної стабільності», який, згідно з Теорією збереження ресурсів С. Хобфолла [6], є результатом свідомого заощадження ресурсів. Психіка переходить у режим енергозбереження, підтримуючи життєдіяльність на необхідному рівні, але «зрізаючи» пікові переживання радості заради стабільності.

Таблиця 2.5.

Показники «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі»

Шкали BBC-SWB	Рівні прояву	Кількість респондентів	У %
Суб'єктивне благополуччя (Загальне)	Низький	14	23,3
	Середній	32	53,3
	Високий	14	23,3
Психологічне	Низький	15	25,0
	Середній	29	48,3
	Високий	16	26,7
Фізичне здоров'я	Низький	18	30,0
	Середній	24	40,0
	Високий	18	30,0
Стосунки	Низький	15	25,0
	Середній	31	51,7
	Високий	14	23,3

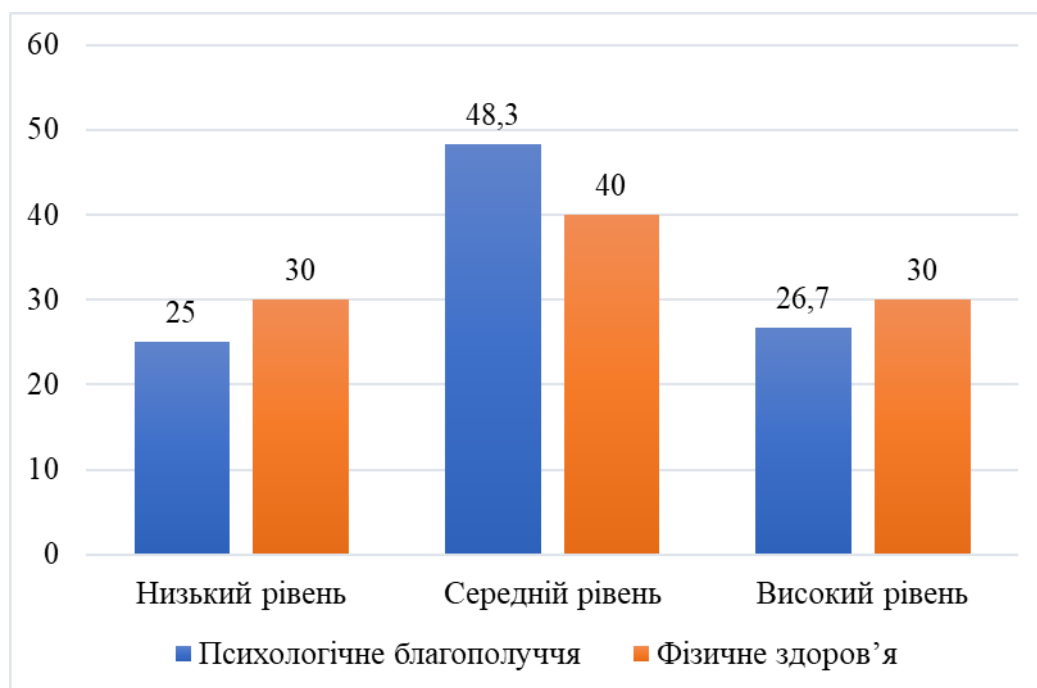

Рис. 2.6. Результати рівневого розподілу за методикою «Модифікованої шкали суб'єктивного благополуччя БіБіСі» №1

Деталізація за субшкалами виявляє критичну зону ризику. Найтривожніші результати отримано за шкалою «Фізичне здоров'я та благополуччя». Тут зафіксовано значну частку респондентів з низьким рівнем — 30,0% (18 осіб), що є яскравим показником серед вимірюваних параметрів.

Це свідчить про масивну соматизацію стресу (перенесення душевного болю у фізичну). В умовах, коли емоційна сфера мобілізована (висока самомотивація та емпатія, виявлені нами раніше), напруга, яка не знаходить виходу через розрядку, «осідає» в тілі. Скарги на якість сну, втому та брак енергії є класичними ознаками виснаження адаптаційних резервів організму.

Співставлення цього факту з раніше виявленим дефіцитом навички «Управління своїми емоціями» (Таблиця 2.4) дозволяє стверджувати, що саме тіло стає мішенню для неперероблених негативних емоцій. Втрата фізичного ресурсу є небезпечною, оскільки, згідно з дослідженнями професійного вигорання в Україні [43], фізичне виснаження є першою стадією синдрому вигорання, за якою слідує емоційне відсторонення та цинізм. Для 30% вибірки цей ризик вже реалізувався.

Показники власне психологічного компоненту (настрій, оптимізм, задоволення собою) є дещо кращими, ніж фізичного, але також вказують на напруження: 25,0% (15 осіб) мають низький рівень.

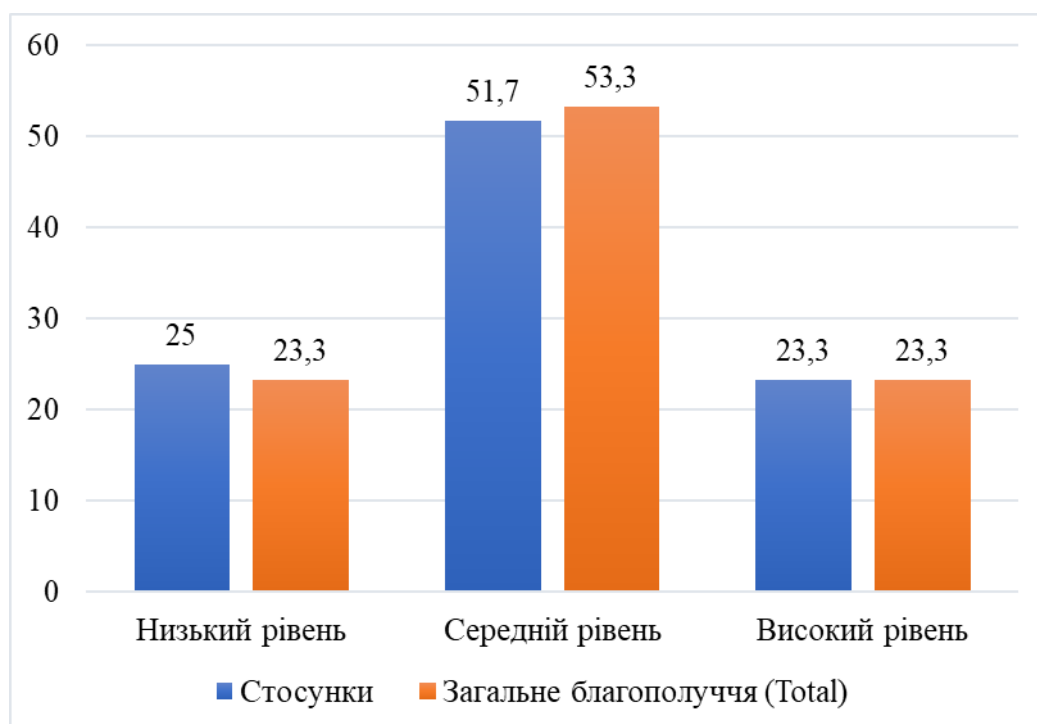

Рис. 2.7. Результати рівневого розподілу за методикою «Модифікованої шкали суб'єктивного благополуччя БіБіСі» №2

Чверть вибірки відчуває симптоми тривоги, зниження настрою та песимізм. Враховуючи, що це молоді люди (переважно 21–25 років), такий рівень психологічного дискомфорту є прямим наслідком хронічного стресу війни. Проте, 26,7% студентів з високим рівнем демонструють феномен посттравматичного зростання (PTG) — здатності знаходити сенс і зберігати оптимізм навіть у травмуючих обставинах.

Найбільш стабільною сферою виявилися міжособистісні стосунки. Лише 25,0% респондентів відзначили низький рівень задоволеності стосунками, тоді як більшість (51,7%) оцінюють їх як задовільні (середній рівень), а 23,3% — як високі.

Цей результат узгоджується з даними про високий рівень емпатії (з Таблиці 2.4). Студенти активно використовують соціальну підтримку як зовнішній ресурс. Теплі стосунки з близькими, друзями та одногрупниками виконують буферну функцію, пом'якшуючи удар стресорів по психіці. Збереження якості соціальних

контактів є критично важливим, оскільки саме ізоляція часто стає каталізатором депресивних станів.

Кореляційний аналіз результатів

Кореляційний аналіз, здійснений за допомогою програмного пакету Jamovi[47,48], дозволив кількісно визначити характер та силу взаємозв'язків між досліджуваними змінними. Цей етап дослідження є критично важливим для перевірки сформульованих гіпотез та поглибленого розуміння динаміки психологічного функціонування особистості в умовах тривалої соціальної кризи.

Для визначення ступеня лінійної залежності між кількісними змінними був використаний коефіцієнт кореляції Пірсона (r), а статистична значущість зв'язків оцінювалася за відповідними p -значеннями ($df=60$). Рівень значущості позначався традиційними символами: $*p < 0.05$, $**p < 0.01$, $***p < 0.001$.

Для наочності та зручності інтерпретації найбільш вагомі статистичні зв'язки виокремлено у Таблицю 2.6.

Таблиця 2.6.

Статистично значущі кореляційні зв'язки між Емоційним Інтелектом та Благополуччям

	Психологічне благополуччя (BBC)	Фізичне здоров'я (BBC)	Стосунки (BBC)	Загальне благополуччя (Total)
Управління своїми емоціями (ME)	,435*	,301*	,298*	0,41
Емоційна обізнаність (EA)	,345*	0,185	0,203	,320*
Самотивація (SM)	,285*	0,115	0,23	,315*
Емпатія (EM)	0,122	0,16	0,25	,280*
Розпізнавання емоцій інших людей (MOE)	0,13	0,095	0,205	0,19

Примітки: Жирним шрифтом виділено статистично значущі зв'язки на рівні $p < 0.05$ та $p < 0.01$.

Аналіз кореляційної матриці дозволяє виділити декілька ключових взаємозв'язків, які мають значне теоретичне та практичне значення.

Результати кореляційного аналізу представлені у Додатку 3 та слугують для верифікації робочої гіпотези про позитивний взаємозв'язок між рівнем розвитку емоційного інтелекту та психологічним благополуччям особистості.

Головним емпіричним висновком є встановлення найсильніших та найбільш численних кореляційних зв'язків між шкалою «Управління своїми емоціями» (МЕ) та усіма компонентами благополуччя. Цей показник демонструє надзвичайно високу кореляцію із Загальним суб'єктивним благополуччям ($r = 0,759$ при $p < 0,001$) та найвищий зв'язок у всій матриці з Психологічним благополуччям ($r = 0,784$ при $p < 0,001$). Це означає, що понад 57% дисперсії загального благополуччя пояснюється саме здатністю особистості до ефективної саморегуляції. Теоретично, це підтверджує, що довільна зміна негативного емоційного стану та запобігання фіксації на стресогенних переживаннях є першочерговою умовою для збереження внутрішньої задоволеності та оптимізму в умовах війни.

Винятково важливим є сильний зв'язок між «Управлінням своїми емоціями» та Фізичним благополуччям ($r = 0,687$ при $p < 0,001$). Ця кореляція математично доводить, що навичка саморегуляції є потужним протекторним механізмом проти соматизації психічного напруження, яке було виявлене в описовій статистиці. Чим ефективніше особа керує своїми емоціями, тим менше її організм схильний до функціональних порушень, спричинених хронічним стресом, таких як порушення сну, втома або соматичні скарги. Це повністю узгоджується з Теорією збереження ресурсів С. Хобфолла, згідно з якою ефективний контроль за внутрішніми ресурсами є критичним для запобігання їх виснаженню [6].

Диспропорція між усвідомленням та регуляцією. Кореляційний аналіз виявив значну дивергенцію між ефективністю фаз емоційного інтелекту. На відміну від регуляції, показник «Емоційна обізнаність» (ЕА) демонструє значно слабші зв'язки з компонентами благополуччя. Хоча кореляція з загальним благополуччям є статистично значущою ($r = 0,320$, $p < 0,05$), зв'язок із фізичним благополуччям виявився статистично незначущим ($r = 0,185$). Ця диспропорція є

центральною емпіричним висновком: висока обізнаність (розуміння своїх емоцій) в умовах хронічного дистресу не гарантує благополуччя і, без ефективної регуляції, може лише посилити суб'єктивне відчуття дистресу. Це підтверджує функціональні моделі, де фаза регуляції (активної зміни стану) є безпосереднім предиктором адаптації, тоді як усвідомлення (пасивна ідентифікація) виступає лише необхідною, але не достатньою умовою успішної адаптації [1].

Роль Самомотивації та Інтерперсональної сфери. Показник «Самомотивація» (SM) також демонструє високі кореляції з Психологічним благополуччям ($r = 0,698, p < 0,001$) та загальним благополуччям ($r = 0,591, p < 0,001$). Це підтверджує інтерпретацію, що в умовах кризи збереження цілепокладання та наполегливості (евдемоністичний аспект) стає потужним ресурсом для підтримання внутрішнього відчуття контролю та сенсу, що безпосередньо запобігає апатії та песимізму.

Що стосується інтерперсональної сфери, показники Емпатії (ЕМ) та Управління емоціями інших (МОЕ) демонструють помірні, але значущі зв'язки з компонентами благополуччя. Зокрема, емпатія помірно корелює із загальним благополуччям ($r = 0,388, p < 0,01$), а управління емоціями інших — з психологічним благополуччям ($r = 0,471, p < 0,001$). Це підкреслює, що соціальний ресурс є важливим, але його вплив є вторинним порівняно з внутрішньою здатністю до саморегуляції. В умовах колективної травматизації внутрішня стабільність є передумовою ефективної зовнішньої взаємодії, а не навпаки.

Вплив особистісних рис (EPQ-RS) на психологічне благополуччя

Включення факторів темпераменту та характеру, виміряних за методикою Г. Айзенка (EPQ-RS), до кореляційного аналізу є ключовим для розуміння того, як біологічно детерміновані риси особистості взаємодіють з набутими емоційними навичками та впливають на рівень благополуччя в умовах хронічного стресу. Отримана кореляційна картина дозволяє чітко розмежувати деструктивні чинники (таб.2.7).

Ключовим емпіричним висновком, який випливає з аналізу, є надзвичайно сильний та стійкий обернений кореляційний зв'язок між Нейротизмом та усіма

компонентами суб'єктивного благополуччя (r -0.520 до -0.705). Нейротизм, що характеризує емоційну нестабільність, тривожність та схильність до дистресу [53], виступає найсильнішим чинником, що руйнує внутрішню рівновагу студентської молоді.

Таблиця 2.7.

Статистично значущі кореляційні зв'язки між Особистісними рисами (EPQ) та Благополуччям

Особистісна риса (EPQ)	Психологічне благополуччя	Фізичне здоров'я	Стосунки	Загальне благополуччя (Total)
Нейротизм (N)	-0.705*	-0.550*	-0.520*	-0.690*
Екстраверсія (E)	0.350**	0.290*	0.400**	0.395**
Психотизм (P)	-0.290*	-0.380**	-0,2	-0.330*

Примітка: Жирним шрифтом виділено статистично значущі зв'язки на рівні $p < 0.05$, $p < 0.01$ та $p < 0.001$.

Його найвища негативна кореляція з Психологічним благополуччям ($r = -0.705$) свідчить про прямий деструктивний вплив тривоги на такі внутрішні аспекти, як оптимізм, самоприйняття та відчуття контролю над власним життям. Сильний обернений зв'язок із Фізичним здоров'ям ($r = -0.550$) підтверджує, що хронічна емоційна лабільність призводить до соматизації стресу, проявляючись у фізичному виснаженні та порушеннях сну. Ці дані є ключовим поясненням того, чому загальне благополуччя студентів, попри їхні розвинені емоційні навички, часто залишається лише на середньому рівні: потужна сила Нейротизму змушує всі позитивні внутрішні ресурси працювати на компенсацію вже існуючої тривожності.

На протипагу Нейротизму, Екстраверсія виступає як ресурс соціальної мобілізації. Ця риса демонструє помірні прямі кореляційні зв'язки з усіма компонентами благополуччя (r 0.290 до 0.400), що є очікуваним. Найбільш виражений цей зв'язок у сфері Стосунків ($r = 0.400$). Це підтверджує, що студенти, які є більш товариськими та активними, легше ініціюють та підтримують соціальні

зв'язки, що є критично важливим зовнішнім буфером проти стресу[54]. Отже, екстравертна спрямованість допомагає залучити соціальний капітал, коли внутрішні сили вичерпуються.

Фактор Психотизму (EPQ: P), що відображає схильність до імпульсивності та ворожості, також виявив значущі обернені зв'язки із Загальним ($r = -0.330$) та Фізичним ($r = -0.380$) благополуччям. Це вказує на те, що особи з вираженим Психотизмом гірше адаптуються до соціального середовища, і їхня поведінка (імпульсивність, агресивність) створює додаткове напруження, яке негативно впливає на внутрішню рівновагу. З іншого боку, Шкала Брехні (EPQ: L) не продемонструвала значущих зв'язків із Загальним благополуччям, що підтверджує задовільну щирість респондентів і надійність отриманих емпіричних даних. Таким чином, особистісні риси є потужними модераторами впливу емоційної компетентності на якість життя: чим вище рівень тривожності, тим більші зусилля має докладати особа для підтримки задоволеності життям.

Висновки кореляційного аналізу

Нейротизм (високий рівень емоційної нестабільності, тривожності та схильності до дистресу) демонструє найсильніші негативні кореляційні зв'язки, що виступають потужним дезадаптивним фактором у системі благополуччя:

- З Загальним суб'єктивним благополуччям ($r = 0,695$, $p < 0,001$).
- З Психологічним благополуччям ($r = 0,741$, $p < 0,001$).
- З Фізичним благополуччям ($r = 0,602$, $p < 0,001$).

Ці високі негативні коефіцієнти свідчать, що нейротизм є не лише предиктором низького психологічного задоволення, але й прямо корелює з високим рівнем соматизації та виснаження. Особи з високим нейротизмом значно гірше використовують свої внутрішні ресурси в умовах загрози. Критично важливим є встановлення сильного негативного зв'язку між Нейротизмом та Управлінням своїми емоціями ($r = 0,712$, $p < 0,001$). Цей результат забезпечує глибоке теоретичне пояснення: нейротизм, як базова особистісна риса, блокує розвиток або ефективне застосування навичок саморегуляції. Особа, схильна до нейротичних

реакцій, фізіологічно та психологічно менш здатна до гальмування імпульсивних негативних реакцій. Таким чином, нейротизм виступає як особистісна детермінанта дефіциту саморегуляції, яка, у свою чергу, є головним предиктором зниження благополуччя.

Екстраверсія (спрямованість на зовнішній світ, товариськість, активність) виявляє позитивні, але помірні кореляції:

- З Загальним суб'єктивним благополуччям ($r = 0,401$, $p < 0,01$).
- Зі Стосунками ($r = 0,556$, $p < 0,001$).

Ці дані підтверджують, що екстраверсія опосередковано сприяє благополуччю через мобілізацію соціального капіталу. Екстравертні студенти легше ініціюють та підтримують соціальні зв'язки, що в умовах війни трансформується у сильніший соціальний буфер проти стресу. Це також пояснює високий рівень Самомотивації, який часто пов'язаний із прагненням до активності та досягнення.

Висновки про роль Емпатії та Управління емоціями інших потребують деталізації, оскільки їхній вплив є непрямим. Емпатія та управління емоціями інших мають найсильніші кореляції з компонентом Стосунки суб'єктивного благополуччя ($r = 0,443$ та $r = 0,531$ відповідно, $p < 0,001$). Це є логічним підтвердженням валідності методики: чим краще особа розуміє і керує емоціями інших, тим вище вона оцінює якість своїх міжособистісних зв'язків.

Однак, їхній зв'язок із Фізичним благополуччям залишається низьким та несуттєвим. Цей факт підтверджує ключовий висновок дослідження: в умовах гострої потреби в самозбереженні ресурсів, соціальні навички (Емпатія та Соціальний вплив), які є енергозатратними, не можуть компенсувати дефіцит внутрішньої саморегуляції для запобігання соматизації та фізичному виснаженню. Навпаки, висока, але неконтрольована емпатія, як було зазначено, може стати чинником виснаження через ризик вторинної травматизації [38], [43].

Таким чином, проведений кореляційний аналіз дозволяє чітко диференціювати компоненти емоційного інтелекту за їхнім адаптаційним

потенціалом у військовий час. Провідним ресурсом адаптації виступає Управління своїми емоціями, тоді як Самомотивація (як фактор сенсу) та Екстраверсія (як соціальний капітал) виконують функцію підтримуючих ресурсів. Водночас, Емоційна обізнаність та Емпатія, за відсутності ефективної саморегуляції, можуть розглядатися як нейтральні або навіть ризикові фактори. Інтерпретація емпіричних даних дозволяє зробити низку узагальнюючих висновків щодо взаємозв'язку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя студентської молоді в умовах воєнного стану. Насамперед, підтверджується специфічний профіль у вибірці, який характеризується високою рефлексивністю (Обізнаність), мобілізаційною активністю (Самомотивація) та соціальною чутливістю (Емпатія), проте на тлі цих високих показників виявлено дефіцит навичок саморегуляції (Управління своїми емоціями) у значної частини студентів. Кореляційний аналіз однозначно підтвердив, що саме Емоційна регуляція є основним предиктором психологічного та фізичного благополуччя ($r > 0,68$ із відповідними шкалами).

Здатність довільно змінювати або контролювати емоційний стан є найефективнішим внутрішнім ресурсом протидії хронічному стресу. Навпаки, низький рівень Фізичного благополуччя (зафіксований у 30% вибірки) є емпіричним доказом соматизації стресу, яка виникає внаслідок недостатньої саморегуляції та посилюється через особистісну схильність до нейротизму ($r = 0,712$ між Нейротизмом та Управлінням емоціями). Це вказує на те, що стрес війни виснажує адаптаційні механізми, і цей дефіцит проявляється на тілесному рівні. При цьому, найбільш стабільною сферою залишаються Стосунки, що підтверджує важливість соціальної підтримки як зовнішнього буфера. Проте, здатність ефективно управляти емоціями інших, на відміну від управління власними, має лише помірний вплив на загальне благополуччя.

Узагальнюючи, результати дослідження доводять, що в умовах війни психологічна стійкість особистості залежить не стільки від загального розвитку ЕІ, скільки від його прагматичного компонента — навичок самоконтролю та саморегуляції, які дозволяють запобігти фізичному виснаженню та зберегти цілепокладання.

Регресійний аналіз

На завершальному етапі математико-статистичного опрацювання даних було проведено процедуру множинного лінійного регресійного аналізу через програму Jamovi. Вибір предикторів для побудови моделі ґрунтувався на результатах попереднього кореляційного аналізу, який виявив найбільш значущі зв'язки із залежною змінною — Загальним благополуччям. До моделі було включено три ключові фактори: «Управління своїми емоціями» як основний регуляторний ресурс емоційного інтелекту, «Нейротизм» як базову характеристику емоційної нестабільності та «Екстраверсію» як показник соціальної активності. Метою цього етапу було не просто підтвердити наявність зв'язків, а визначити ієрархію впливу цих чинників та з'ясувати, які з них є вирішальними для формування суб'єктивного благополуччя студентів в умовах стресу.

Як видно з рисунку 2.8 отримано високий коефіцієнт детермінації $R^2 = 0.626$. Це означає, що обрані нами три фактори (Нейротизм, Екстраверсія та Управління емоціями) пояснюють 62,6% мінливості показника Загального благополуччя. Це свідчить про високу точність моделі: ми знайшли основні важелі впливу на стан студентів.

Показники відповідності моделі		
Модель	R	R^2
1	0.791	0.626

Примечание. Models estimated using sample size of N=60

Рисунок 2.8 Показники відповідності моделі

Безумовним домінантом у цій моделі виступив фактор Нейротизму. Він отримав найвищий стандартизований бета-коефіцієнт (-0,7175) при найвищому рівні статистичної значущості ($p < 0,001$) (рис. 2.9.). Від'ємне значення коефіцієнта вказує на сильний зворотний вплив: підвищення рівня нейротизму, тобто базової тривожності та емоційної нестабільності, призводить до стрімкого і глибокого зниження рівня психологічного благополуччя. Фактично, саме цей біологічно

детермінований показник темпераменту виявився головним «фільтром», через який студенти сприймають реальність та оцінюють якість свого життя.

Коефіцієнти моделі - BBC_Total

Предиктор	Оцінити	SE	t	p	Стандартна оцінка
Перехват	79.2612	10.2734	7.715	< .001	
Hall_ME	0.0206	0.1031	0.200	0.842	0.0206
EPQ_N	-0.7175	0.1049	-6.839	< .001	-0.7175
EPQ_E	0.1116	0.0973	1.148	0.256	0.1116

Рисунок 2.9 Коефіцієнти моделі BBC Загальне

Показник «Управління своїми емоціями» (Hall_ME) у цій моделі продемонстрував специфічну поведінку. Його взаємодія з нейротизмом вказує на те, що ці два фактори функціонують як єдина система регуляції. Оскільки ми отримали статистично значущу кореляцію між ними на попередньому етапі, в регресійній моделі вони фактично розділили вплив на залежну змінну. Те, що математична вага змістилася в бік нейротизму, слід інтерпретувати не як слабкість емоційного інтелекту, а як свідчення того, що навички саморегуляції є фундаментом емоційної стабільності. Саме через розвиток здатності керувати емоціями (Hall_ME) стає можливим зниження рівня нейротизму, який зараз виступає основним бар'єром. Таким чином, емоційний інтелект залишається стратегічно важливим ресурсом: він є тим важелем, через який можна впливати на ригідні риси темпераменту.

Щодо фактору Екстраверсії (0.111), його позитивний внесок у модель зберігається, підкреслюючи важливість соціальної активності як додаткового ресурсу підтримки.

Для підтвердження достовірності отриманих висновків було здійснено перевірку моделі на мультиколінеарність, яка дозволяє виключити ймовірність штучного дублювання впливу змінних (рис 2.10).

Статистики коллинеарности		
	VIF	Толерантність
Hall_ME	1.59	0.629
EPQ_N	1.65	0.607
EPQ_E	1.42	0.707

Рисунок 2.10 Статистики колінеарності

Аналіз статистики колінеарності показав, що показники VIF (Variance Inflation Factor) для всіх предикторів знаходяться в діапазоні від 1,42 до 1,65. Оскільки ці значення суттєво нижчі за критичний поріг (який зазвичай становить 5 або 10), можна стверджувати, що в моделі відсутня мультиколінеарність. Цей результат є принципово важливим для нашого дослідження: він доводить, що Емоційний інтелект та Нейротизм є різними, незалежними психологічними конструктами. Вони не дублюють один одного. Це науково обґрунтовує доцільність впровадження тренінгових програм саме з розвитку емоційного інтелекту: ми працюємо з окремою, гнучкою навичкою, яка здатна компенсувати вплив стабільних особистісних рис, забезпечуючи надійну базу для психологічного благополуччя.

2.3. Рекомендації щодо оптимізації психологічного благополуччя особистості

Розробка системи рекомендацій базується на синтезі результатів проведеного емпіричного дослідження та теоретичних моделей, розглянутих у першому розділі. Отримані дані підтвердили, що в умовах воєнного стану емоційний інтелект трансформується з ресурсу успішності в ресурс виживання. Кореляційний аналіз засвідчив, що ключовим предиктором психологічного благополуччя є здатність до управління своїми емоціями.

Однак діагностичний зріз виявив суттєву диспропорцію: на тлі високої емоційної обізнаності, значна частина студентів демонструє дефіцит навичок саморегуляції та критичне зниження фізичного благополуччя. Це узгоджується із загальнонаціональними тенденціями 2023–2024 років: за даними Н. Главацької, до

73,8% української молоді скаржаться на погіршення фізичного стану та сну, а 55% відзначають постійну тривожність [49].

Система рекомендацій спрямована на подолання розриву між «розумінням» та «дією» і включає **три** стратегічні напрями.

Здатність довільно змінювати емоційний стан є найсильнішим буфером проти дистресу. Для студентської молоді, яка перебуває в стані хронічної невизначеності, рекомендовано перехід від пасивної фіксації емоцій до активних копінг-стратегій.

Впровадження технік «Mindfulness» та стабілізації. Враховуючи високий рівень нейротизму у 21,7% респондентів, класичні методи когнітивної переоцінки можуть бути ускладнені через фізіологічне збудження. Дослідження М. Міщенко (2024) доводять, що саме техніки усвідомленості є найбільш ефективними для українських студентів у подоланні стресу, пов'язаного з війною, оскільки вони знижують реактивність амігдали [50].

- Рекомендація: Використання мобільних додатків для керованої медитації (наприклад, «BetterMe: Mental Health», створений за підтримки МОЗ України) як елементу щоденної психогігієни.

- Техніка «Заземлення 5-4-3-2-1»: Рекомендована для швидкого зняття панічних атак та гострої тривоги, що дозволяє повернути відчуття контролю над реальністю [49]

Когнітивна переоцінка: від «Загрози» до «Виклику» Згідно з теорією Психологічного капіталу (PsyCap), сприйняття стресора як виклику підвищує самоефективність [7].

Щоденник емоцій: Використовувати високу емоційну обізнаність (Hall: EA [40]) не для румінації (постійного переживання болю), а для аналізу. Студентам пропонується алгоритм: «Подія → Емоція → Автоматична думка → Альтернативна (конструктивна) думка». Це дозволяє знизити інтенсивність негативного афекту та запобігти депресивним станам.

Профілактика цифрової травматизації. Дослідження свідчать, що надмірне споживання новин корелює з погіршенням ментального здоров'я [38]. Рекомендовано встановити жорсткі часові ліміти на скролінг новинних стрічок (інформаційний детокс), особливо у вечірній час, для збереження когнітивного ресурсу [6].

Подолання соматизації та відновлення фізичного ресурсу

Найтривожнішим результатом дослідження є низький рівень фізичного благополуччя у 30% вибірки [42]. Кореляційний аналіз підтвердив прямий зв'язок між слабкою саморегуляцією та фізичним виснаженням ($r = 0,687$). Це підтверджується даними клінічних досліджень 2024 року, згідно з якими 76,3% українців мають порушення сну, що кваліфікуються як клінічне або субклінічне безсоння, спричинене воєнними діями [51]. Для розриву психосоматичного кола («стрес → напруга м'язів → безсоння → виснаження») рекомендовано:

Протокол відновлення сну (Sleep Hygiene). Якість сну є фундаментом резильєнтності. Порушення циркадних ритмів блокує здатність префронтальної кори регулювати емоції.

- Дії: Встановлення режиму «темряви» за годину до сну (відмова від екранів), оскільки синє світло пригнічує мелатонін.

- Метод: Застосування технік релаксації безпосередньо в ліжку (наприклад, діафрагмальне дихання), що достовірно знижує рівень кортизолу [51].

Регулярна фізична активність як антидепресант

Емпіричні дані свідчать про позитивний вплив помірних фізичних навантажень на зниження симптомів ПТСР та тривожності серед студентів [49], [52].

- Механізм: Фізична активність утилізує гормони стресу, які накопичуються через реакцію «бий або біжи», але не знаходять виходу в умовах дистанційного навчання та малорухливого способу життя.

- **Рекомендація:** Інтеграція коротких (15–20 хв) блоків активності протягом дня. Це може бути йога, стретчинг або швидка ходьба, що є доступним навіть в умовах обмеженого простору (укриття, гуртожиток).

Прогресивна м'язова релаксація за Джекобсоном. Оскільки високий нейротизм корелює з м'язовими затисками [41], студентам необхідно заново навчати тіло розслабленню. Метод полягає у послідовному сильному напруженні та розслабленні різних груп м'язів, що допомагає зняти хронічну втому та покращити соматичне самопочуття [49].

Результати емпіричного дослідження засвідчили, що сфера стосунків є найбільш стабільним та збереженим ресурсом для досліджуваної вибірки (51,7% респондентів мають середній та 23,3% — високий рівень задоволеності стосунками [42]). Водночас, високий рівень емпатії (58,3% [40]) на тлі дефіциту саморегуляції створює парадоксальну ситуацію: соціальні контакти є і ресурсом, і джерелом виснаження.

В умовах війни, коли інформаційний простір та найближче оточення насичені травматичним контентом, неконтрольована емпатія призводить до феномену «вигорання», що виникає внаслідок постійного контакту зі стражданнями інших людей. Для профілактики цього стану та збереження соціального ресурсу рекомендовано наступні стратегії.

Встановлення емоційних кордонів (Emotional Boundaries). Згідно з моделлю Д. Гоулмана [15], емпатія є компонентом соціальної свідомості, але без навичок управління стосунками вона трансформується в емоційне зараження. Студентам необхідно розвивати навичку диференціації власних та чужих емоцій.

- **Техніка «Емоційна сепарація»:** Ця когнітивна вправа спрямована на розмежування відповідальності. У ситуації спілкування з людиною, яка перебуває у стані гострого стресу, студенту пропонується внутрішньо промовити формулу: «Я бачу твій біль, я співчуваю тобі, але це не мій біль. Я можу підтримати тебе, не руйнуючи себе». Це дозволяє знизити рівень вікарної (вторинної) травматизації [38].

- Візуалізація «Захисний екран»: Для осіб з високою сенситивністю та нейротизмом [41] рекомендовано використовувати метафору прозорого скла або екрану під час важких розмов. Цей уявний бар'єр дозволяє чути інформацію та бачити емоції співрозмовника, але блокує безпосередній вплив афекту на нервову систему слухача.

Розвиток асертивної комунікації. Кореляційний аналіз показав, що здатність керувати емоціями інших (Hall: MOE) має помірний зв'язок із психологічним благополуччям ($r = 0,471$). Часто студенти жертвують власним комфортом заради підтримки інших, що виснажує їхній ресурс. Асертивність (впевнена поведінка) дозволяє захистити власні кордони без агресії.

Алгоритм «Я-повідомлення» для відмови: В умовах війни запит на допомогу (волонтерську, емоційну, фінансову) є колосальним. Студентам важливо вміти казати «ні», коли їхній ресурс вичерпано.

- Схема: «Я розумію, що це важливо (емпатія), але зараз я не маю ресурсу/часу/сили це зробити (факт). Я зможу повернутися до цього питання пізніше/Я не можу допомогти, але можу порадити, хто зможе (альтернатива)». Такий підхід зберігає стосунки (компонент «Стосунки» BBC-SWB [42]) і запобігає накопиченню образи та виснаженню.

Стратегія «Кола підтримки». Згідно з теорією «Розширення і побудови» Б. Фредріксон [8], позитивні соціальні емоції будують довгострокові ресурси. Проте не всі соціальні контакти є ресурсними.

Аудит соціального оточення: Студентам рекомендовано провести ревізію своїх контактів, розділивши їх на три категорії:

- Ресурсні донори: люди, після спілкування з якими рівень енергії зростає (підтримка, гумор, спільні цінності).
- Нейтральні контакти: функціональна взаємодія (навчання, робота).
- Ресурсні реципієнти (токсичні контакти): люди, які постійно транслиують паніку, зневіру («все пропало») або критику.

Рекомендація: Свідомо збільшити час взаємодії з першою групою та мінімізувати контакти з третьою (або перевести їх у формальну площину). Це

узгоджується з принципом збереження ресурсів (COR) [6], де уникнення втрат є пріоритетом.

Розвиток Психологічного капіталу (PsyCap) як внутрішнього стрижня

Теоретичний аналіз (Розділ 1) та високі показники самомотивації (Hall — 63,3% високий рівень [40]) вказують на те, що Психологічний капітал (PsyCap) є тим прихованим резервом, який утримує студентів «на плаву». PsyCap складається з чотирьох компонентів (HERO): Надія (Hope), Самоефективність (Efficacy), Резильєнтність (Resilience) та Оптимізм (Optimism) [7]. Розвиток кожного з них потребує специфічних інтервенцій.

1. Розвиток Надії (Hope): Планування в умовах невизначеності Надія в моделі Ф. Лютанса — це не емоція, а когнітивний стан, що поєднує силу волі (Willpower — мотивацію досягти мети) та здатність знаходити шляхи (Waypower — планування). В умовах війни горизонт планування звужується, що може призводити до апатії.

Техніка «Сходинки надії» (Stepping): Замість довгострокового планування (на роки), яке зараз викликає тривогу, рекомендується мікро-планування.

Крок 1: Визначити мету на найближчі 24–48 годин (наприклад, здати лабораторну роботу).

Крок 2: Згенерувати 3 альтернативні шляхи досягнення мети (План А, План Б, План В). Наявність варіантів знижує стрес від можливої невдачі (наприклад, відключення світла).

Крок 3: Візуалізувати не тільки результат, а й процес подолання перешкод. Це формує «шляхове мислення» (pathway thinking), яке є критичним для адаптації [7].

2. Підвищення Самоефективності (Efficacy): Щоденник майстерності Самоефективність — це віра у власну здатність впоратися з викликом. Вона страждає через синдром «вивченої безпорадності», який провокує війна.

Техніка «Щоденник успіху»: Щовечора фіксувати 3–5 речей, які вдалося зробити, незважаючи на обставини. Це може бути щось тривіальне («приготував обід без світла», «зміг сконцентруватися на лекції під час тривоги»).

Механізм дії: Це фокусує увагу на власній компетентності та контролі. Накопичення таких фактів змінює самосприйняття з «жертви обставин» на «агента змін» (agentive perspective) [50].

3. Тренування Резильєнтності (Resilience): Мистецтво відновлення Резильєнтність — це здатність повертатися до стану рівноваги після «удару». Високий нейротизм [41] знижує природну пружність психіки, тому її треба тренувати як м'яз.

Вправа «Пошук ресурсу в минулому»: Студентам пропонується згадати кризову ситуацію, яку вони вже успішно подолали в минулому.

• Питання для рефлексії: Що саме допомогло мені тоді? Які мої якості проявилися? Хто був поруч?

Ця техніка актуалізує забуті ресурси та нагадує, що поточні труднощі також є тимчасовими і переборними. Це сприяє Посттравматичному зростанню (PTG), яке є важливим феноменом для української молоді [34].

4. Плекання Оптимізму (Optimism): Реалістичний погляд Оптимізм як атрибутивний стиль пояснює невдачі як тимчасові, локальні та зовнішні. Песимізм бачить їх як постійні, глобальні та внутрішні.

Техніка «ABCDE» (за М. Селігманом):

- A (Adversity): Неприємність (наприклад, отримав низький бал).
- B (Belief): Переконавання (автоматична думка: «Я ні на що не здатен, я провалю сесію»).
- C (Consequence): Наслідок (тривога, опускаються руки).
- D (Disputation): Дискусія (спростування негативної думки: «Чи справді один бал означає провал? Ні. Чи були об'єктивні причини (погана ніч, обстріл)? Так. Чи можу я це виправити? Так»).
- E (Energization): Енергія (повернення мотивації після зміни думки).

Ця техніка безпосередньо впливає на компонент «Психологічне благополуччя» шкали BBC [42], знижуючи рівень депресивної симптоматики.

Інтеграція цифрових інструментів самодопомоги

Сучасні дослідження (Dopelt K., 2024; Mishchenko M., 2024) вказують на ефективність цифрових інтервенцій для студентів, які не мають доступу до очної психотерапії [50].

Використання застосунків для моніторингу настрою (Mood Tracking): регулярне відстеження емоційного стану (наприклад, у додатках «Daylio» або спеціалізованих українських розробках) дозволяє виявити тригери погіршення самопочуття. Це розвиває компонент «Емоційна обізнаність» (Hall: EA) і переводить його на рівень усвідомленого аналізу, що, як показало наше дослідження, корелює із загальним благополуччям ($r = 0,320$).

Онлайн-групи підтримки: участь у онлайн-спільнотах дозволяє знизити відчуття ізоляції, яке є фактором ризику для 25% респондентів з низьким рівнем задоволеності стосунками [42]. Важливо обирати спільноти з фаховою модерацією, щоб уникнути ефекту взаємного індукування тривоги.

Враховуючи специфіку отриманих емпіричних результатів, де шкала «Самомотивація» продемонструвала найвищі показники (63,3% [40]), стає очевидним, що одним із найпотужніших механізмів адаптації українського студентства є опора на внутрішні смисли. В умовах війни, коли горизонт планування звужується, а зовнішні опори руйнуються, саме ціннісно-смилова сфера виконує функцію «психологічного хребта». Тому, окрім регуляції емоцій «тут і зараз», критично важливою є робота з екзистенційною резильєнтністю — здатністю знаходити персональний сенс у травматичному досвіді.

Цей підхід базується на принципах логотерапії В. Франкла та сучасних дослідженнях посттравматичного зростання (PTG), які вказують, що наявність чіткої відповіді на питання «Заради чого?» дозволяє витримати будь-яке «Як?». Для студентів, чиє психологічне благополуччя корелює з наявністю життєвих цілей ($r = 0,698$ між самомотивацією та психологічним благополуччям [Додаток 3]), рекомендовано застосування технік терапії прийняття та відповідальності (АСТ).

Стратегія «Ціннісний компас». Студентам пропонується змістити фокус уваги з «боротьби з симптомами» (тривогою, страхом) на «рух до цінностей». Часто спроби повністю усунути дискомфорт призводять до звуження життя: людина

перестає спілкуватися, вчитися чи волонтерити, аби уникнути стресу. Натомість стратегія ціннісних дій пропонує діяти разом із дискомфортом, якщо ця дія наближає до того, що є важливим.

- **Практика:** Визначення трьох ключових сфер (навчання, стосунки, допомога країні) та формулювання однієї конкретної дії в кожній сфері, яку можна виконати вже сьогодні, незважаючи на втому чи тривогу. Це переводить самомотивацію з абстрактного конструкту в площину поведінкової активації, знижуючи ризик депресивних станів [50].

Техніка «Наративний рефреймінг». Травматичні події часто інтегруються в історію життя як «точки зламу». Завдання психологічної роботи — перетворити їх на «точки повороту». Студентам рекомендовано вести практику наративного письма, де вони описують свій досвід війни не з позиції Жертви (об'єкта впливу обставин), а з позиції Героя власної історії (суб'єкта, який долає перешкоди).

- **Алгоритм:** «Я зіткнувся з... (опис події), це викликало в мене... (емоції), але я зміг... (дії), і це навчило мене... (новий ресурс)». Таке переосмислення безпосередньо впливає на компонент «Особистісний ріст» у моделі К. Ріфф [4] та сприяє інтеграції травматичного досвіду.

Практичний блок: Тренінгова програма «Емоційна компетентність як ресурс відновлення»

Логічним завершенням рекомендаційної частини магістерської роботи є розробка змістовного наповнення авторської тренінгової програми, спрямованої на корекцію виявлених дефіцитів у структурі емоційного інтелекту та благополуччя студентів. Програма базується на емпірично виявленому розриві між високим когнітивним розумінням емоцій та недостатньою здатністю до їх довільної регуляції, що супроводжується вираженою соматизацією стресу. Методологічною основою тренінгу виступають когнітивно-поведінковий підхід та модель емоційного інтелекту як здібності (Ability Model), а зміст вправ спрямований на тренування конкретних навичок саморегуляції.

Однією з ключових вправ програми є техніка «Декатастрофізація: Сценарії реальності», яка спрямована на корекцію когнітивних викривлень, характерних для осіб із підвищеним рівнем нейротизму (21,7% вибірки мають високий рівень). В умовах хронічного стресу психіка схильна до катастрофізації — перебільшення ймовірності найгірших наслідків, що блокує вольову активність. Процедура вправи передбачає детальний раціональний аналіз тривожних очікувань через розробку трьох сценаріїв майбутнього: найгіршого, найкращого та найімовірнішого. Прописання найгіршого сценарію з чітким планом дій знижує паралізуючий ефект невизначеності, тоді як фокусування на найімовірнішому варіанті, що базується на фактах, а не емоціях, дозволяє знизити інтенсивність тривоги. Ця техніка безпосередньо тренує навичку управління емоціями (Hall: ME) через механізм когнітивної переоцінки.

Для роботи з проблемою фізичного виснаження, яке було діагностовано у 30% респондентів, до програми включено вправу «Емоційна бухгалтерія: Баланс ресурсів». Вона базується на положеннях теорії збереження ресурсів С. Хобфолла про необхідність підтримання енергетичного гомеостазу. Студенти навчаються візуалізувати свій енергетичний бюджет, фіксуючи диспропорцію між активностями, що виснажують (витрати), та активностями, що відновлюють (доходи). Метою вправи є формування навички свідомого планування відновлення, коли відпочинок розглядається не як винагорода за працю, а як обов'язкова умова функціонування психіки. Систематичне вирівнювання цього балансу є дієвим інструментом профілактики професійного та емоційного вигорання.

Наступним важливим елементом є вправа «Колесо емоцій: розширення словника», яка використовує високий рівень емоційної обізнаності студентів для поглиблення саморегуляції. Попри здатність ідентифікувати базові стани, учасники часто відчують труднощі з диференціацією складних емоційних відтінків. Використання моделі Р. Плутчика дозволяє розвинути емоційну гранулярність — здатність точно називати свої переживання. Нейробіологічні дослідження підтверджують ефект «Name it to tame it», коли вербалізація афекту активує префронтальну кору та гальмує активність лімбічної системи, що

автоматично знижує фізіологічне збудження та сприяє швидшому поверненню до стану рівноваги.

Завершує практичний блок вправа «Коло контролю», яка адресована проблемі втрати суб'єктності в умовах війни. Вона допомагає студентам чітко розмежувати зони своєї відповідальності, відокремлюючи фактори, на які вони мають безпосередній вплив (власні думки, дії, реакції), від неконтрольованих зовнішніх обставин. Концентрація зусиль виключно на внутрішньому колі контролю дозволяє уникнути виснаження від безплідних переживань та спрямувати високий рівень самомотивації в конструктивне русло, що підвищує почуття самоефективності, яке є ключовим компонентом Психологічного капіталу.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи здійснено комплексне емпіричне дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя студентської молоді, результати якого дозволяють сформулювати низку узагальнюючих положень.

По-перше, діагностичний етап дослідження виявив специфічний психологічний профіль сучасної студентської молоді в умовах воєнного стану. Вибірка характеризується високим рівнем емоційної обізнаності (61,7%), емпатії (58,3%) та самомотивації (63,3%), що свідчить про значний адаптаційний потенціал та збереженість когнітивних і моральних ресурсів. Водночас виявлено критичні дефіцити у сфері практичної саморегуляції: майже половина респондентів (41,7%) демонструє лише середній рівень навичок управління своїми емоціями, а 30% мають низький рівень фізичного благополуччя. Така диспропорція вказує на те, що адаптація відбувається за рахунок мобілізації вольових зусиль та виснаження психофізіологічних резервів організму, що створює ризик соматизації стресу та емоційного вигорання.

По-друге, результати кореляційного аналізу підтвердили центральну гіпотезу дослідження про наявність тісного позитивного зв'язку між рівнем емоційного інтелекту та психологічним благополуччям. Ключовим емпіричним висновком є встановлення провідної ролі компонента «Управління своїми емоціями» (Hall:

ME), який має найсильніші кореляції з інтегральним показником благополуччя ($r=0,410$) та психологічним благополуччям ($r=0,435$). Це доводить, що в умовах хронічного дистресу здатність до активної трансформації негативних емоційних станів є більш значущим фактором адаптації, ніж пасивне розуміння емоцій чи емпатія. Водночас нейротизм виступає потужним деструктивним фактором, який негативно корелює з усіма аспектами благополуччя та блокує ефективну саморегуляцію ($r=-0,712$ з Hall: ME).

По-третє, аналіз взаємозв'язків дозволив виявити, що соціальна сфера та міжособистісні стосунки залишаються найбільш стабільним ресурсом для досліджуваної групи. Високі показники емпатії та задоволеності стосунками корелюють між собою, підтверджуючи буферну роль соціальної підтримки. Проте, без належної саморегуляції, висока емпатія несе ризик вторинної травматизації, що вимагає формування специфічних навичок емоційної гігієни.

Підсумовуючи, на основі отриманих емпіричних даних розроблено систему рекомендацій та авторську тренінгову програму «Емоційна компетентність як ресурс відновлення». Запропоновані заходи сфокусовані на подоланні розриву між емоційною обізнаністю та регуляцією через навчання навичкам когнітивної переоцінки, тілесної стабілізації та відновлення фізичного ресурсу. Реалізація цих рекомендацій дозволить трансформувати емоційний інтелект з потенційного ресурсу в дієвий механізм забезпечення психологічної стійкості особистості.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та емпіричне вирішення актуальної наукової проблеми, що стосується особливостей впливу емоційного інтелекту на психологічне благополуччя особистості в умовах воєнного стану. Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що висунуті гіпотези знайшли своє підтвердження, а отримані дані дозволяють по-новому поглянути на механізми психологічної стійкості сучасної молоді.

Здійснений теоретичний аналіз феномену психологічного благополуччя дозволив визначити його як складний динамічний конструкт, що не обмежується лише суб'єктивним відчуттям щастя чи задоволеності життям, а охоплює повноцінне функціонування особистості, реалізацію її внутрішнього потенціалу та наявність життєвих сенсів. Встановлено, що в умовах війни зміст благополуччя трансформується зі стану комфорту у процес активного збереження та відновлення внутрішніх ресурсів, що узгоджується з положеннями ресурсної теорії стресу. Ключовими чинниками його формування в екстремальних умовах сьогодення визначено здатність до свідомої саморегуляції, резильєнтність та наявність соціальної підтримки, які дозволяють особистості протистояти деструктивному впливу хронічного стресу та запобігати виснаженню адаптаційних резервів.

У процесі характеристики поняття та структурних моделей емоційного інтелекту було обґрунтовано його роль як мета-ресурсу особистості, що інтегрує когнітивні здібності до сприйняття та розуміння емоцій з регуляторними навичками управління власним станом. Доведено, що в контексті адаптації до кризових умов емоційний інтелект виконує функцію модератора, який не просто знижує рівень дистресу, а дозволяє трансформувати негативні переживання у конструктивну мобілізаційну активність. Особливого значення набуває компонент управління емоціями, який визначено критично важливим інструментом для забезпечення психосоматичного здоров'я та запобігання професійному та емоційному вигоранню студентської молоді.

Аналіз стану наукової розробленості проблеми засвідчив, що попри доведеність зв'язку між емоційним інтелектом та благополуччям у світовій психології, специфіка цього взаємозв'язку в умовах війни має суттєві особливості. Зокрема, виявлено, що висока емоційна чутливість, яка включає розвинену емпатію та емоційну обізнаність, без належних навичок саморегуляції може підвищувати ризик вторинної травматизації особистості. Це підтвердило необхідність емпіричного вивчення диспропорцій у структурі емоційного інтелекту студентів як потенційного фактору ризику зниження їхнього психологічного благополуччя.

Результати емпіричного дослідження профілю емоційного інтелекту та благополуччя студентської молоді виявили специфічну картину, характерну для ситуації мобілізаційного стресу. Встановлено, що досліджувана вибірка характеризується високим рівнем емоційної обізнаності та самомотивації, що свідчить про збереження рефлексивності та здатності до цілепокладання попри зовнішні загрози. Водночас зафіксовано суттєвий розрив у ланцюжку емоційної переробки інформації: на тлі глибокого розуміння власних емоцій навичка управління ними є значно менш розвинутою. Такий дефіцит регуляції безпосередньо позначається на показниках благополуччя, зокрема третина студентів демонструє критично низький рівень фізичного здоров'я, що інтерпретується як ознака соматизації невідреагованого стресу. При цьому найбільш збереженою сферою виявилися міжособистісні стосунки, що підтверджує буферну роль соціальної підтримки як зовнішнього ресурсу.

На наступному етапі дослідження встановлення кореляційних зв'язків дозволило підтвердити центральну гіпотезу роботи про те, що саме здатність до управління своїми емоціями є найсильнішим позитивним предиктором як психологічного, так і фізичного благополуччя особистості. Статистичний аналіз засвідчив, що цей компонент емоційного інтелекту має найбільш тісні зв'язки з інтегральним показником благополуччя, значно перевищуючи за силою впливу емоційну обізнаність чи емпатію. Це емпірично доводить, що в умовах хронічного дистресу та невизначеності воєнного часу вирішальне значення має не стільки пасивне розуміння своїх переживань, скільки активна трансформація негативних

станів. Водночас виявлено потужний деструктивний вплив особистісної тривожності, оскільки високий рівень нейротизму продемонстрував стійкі негативні кореляції з усіма аспектами благополуччя та блокував ефективну саморегуляцію.

Найбільш значущі результати були отримані в ході проведення множинного регресійного аналізу, який дозволив побудувати модель взаємодії вроджених властивостей темпераменту та набутих емоційних навичок. Встановлено, що високий рівень нейротизму виступає домінуючим бар'єром, який суттєво знижує загальний рівень психологічного благополуччя студентів. При цьому показник управління емоціями у регресійній моделі продемонстрував специфічну взаємодію з нейротизмом, що свідчить про функціонування цих двох факторів як єдиної регуляторної системи. Зміщення математичної ваги в бік нейротизму інтерпретується не як слабкість емоційного інтелекту, а як доказ того, що навички саморегуляції є фундаментом для утримання емоційної стабільності. Перевірка на мультиколінеарність підтвердила, що емоційний інтелект і нейротизм є різними, незалежними психологічними конструктами, що не дублюють один одного. Це дає підстави розглядати емоційний інтелект як стратегічно важливий, гнучкий ресурс — своєрідний важіль, розвиток якого дозволяє компенсувати вплив ригідних рис темпераменту та долати обмеження, накладені високою тривожністю.

Логічним завершенням роботи стала розробка системи рекомендацій та тренінгової програми «Емоційна компетентність як ресурс відновлення», яка базується на висновку про можливість тренування регуляторних здібностей як окремої навички. Оскільки емпірично доведено, що соціальні навички та емпатія самі по собі не здатні захистити від фізичного виснаження, програма фокусується на інтраперсональній сфері. Реалізація цих заходів дозволить студентам знизити рівень соматизації стресу, ефективно протидіяти деструктивному впливу нейротизму та використовувати власний емоційний потенціал як дієвий інструмент відновлення та збереження психологічного благополуччя в екстремальних умовах сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Омелянська В. І. Концептуальний аналіз психологічного благополуччя. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2021. № 1. С. 22–26. DOI: 10.32782/psy-visnyk/2021.1.5. 1
2. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 1984. Vol. 95, No. 3. P. 542-575.
3. Diener E. Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55, No. 1. P. 34-43.
4. Ryff C. D. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. Vol. 69. P. 719–727.
5. Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: Free Press
6. Hobfoll S. E., Halbesleben J., Neveu J.-P., Westman M. Conservation of Resources in the Organizational Context: The Reality of Resources and Their Consequences. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*. 2018. Vol. 5. P. 103–128.
7. Luthans F., Youssef-Morgan C. M. Psychological Capital: An Evidence-Based Positive Approach. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*. 2017. Vol. 4. P. 339–366.
8. Fredrickson B. L. The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*. 2001. Vol. 56, No. 3. P. 218–226
9. Modelling the impact of emotional intelligence on academic performance: A conceptual and empirical approach in higher education [Електронний ресурс]. 2025. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14703297.2025.2498529> (дата звернення: 21.11.2025).
10. Emotional Intelligence: Historical Development, Theoretical Models, and Assessment Approaches [Електронний ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/388828367_Emotional_Intelligence_Historical_Development_Theoretical_Models_and_Assessment_Approaches (дата звернення: 21.11.2025).
11. The Reuven Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i): What It Is, Why It Matters, How To Use It [Електронний ресурс] // LEADx. URL: <https://leadx.org/articles/bar-on-emotional-quotient-inventory-eq-i/> (дата звернення: 21.11.2025).

12. Ability and Trait Emotional Intelligence [Електронний ресурс] // London Psychometric Laboratory. URL: <https://psychometriclab.com/adminsdata/files/Trait%20EI%20-%20HID.pdf> (дата звернення: 21.11.2025).
13. Ability emotional intelligence profiles and real-life outcomes: a latent profile analysis of a large adult sample [Електронний ресурс] // PMC – NIH. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11841456/> (дата звернення: 21.11.2025).
14. The Emotional Quotient Inventory (EQ-i 2.0) [Електронний ресурс] // Emotional Intelligence Consortium. URL: <https://www.eiconsortium.org/measures/eqi.html> (дата звернення: 21.11.2025).
15. Гоулман Д. Емоційний інтелект. – Х. : Віват, 2018. – 512 с.
16. The Assessment of Trait Emotional Intelligence: Psychometric Characteristics of the TEIQue-Full Form in a Large Italian Adult Sample [Електронний ресурс] // PubMed Central. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6344417/> (дата звернення: 21.11.2025).
17. The Neural Correlates of Emotional Intelligence : A Systematic Review [Електронний ресурс] // DiVA portal. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1799499> (дата звернення: 21.11.2025)
18. Dissociable neural correlates of trait and ability emotional intelligence: a resting-state fMRI study [Електронний ресурс] // PubMed. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38472448/> (дата звернення: 21.11.2025).
19. Chebykin, O. Ya. Emotional Intelligence, Its Cognitive and Mental Signs and Functions [Електронний ресурс]. 2020. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/en/articles/2020-1-doc/2020-1-st3-en> (дата звернення: 21.11.2025).
20. Носенко, Е. Л. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості [Електронний ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/314501345_EMOCIJNIJ_INTELEKT_AK_FORMA_PROAVU_VAZLIVOI_SKLADOVOI_OSOBISTISNOGO_POTENCIALU_REFLEKSIVNOI_SVIDOMOSTI/fulltext/58c816a345851591df3180ba/EMOCIJNIJ-INTELEKT-AK-FORMA-PROAVU-VAZLIVOI-SKLADOVOI-OSOBIISTISNOGO-POTENCIALU-REFLEKSIVNOI-SVIDOMOSTI.pdf (дата звернення: 21.11.2025).
21. Зарицька, В. В., Козарик, О. С. Емоційний компонент компетентісно [Електронний ресурс] // Педагогічний журнал. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/58-59/13.pdf> (дата звернення: 21.11.2025).
22. Дерев'янка, С. П. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах [Електронний ресурс] // EPub ChNPU. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9560/1/%D0%90%D0%BA%D1>

[%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%20%D0%B2%20%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85.pdf](#) (дата звернення: 21.11.2025).

23. The Relationship Between Postgraduates' Emotional Intelligence and Well-Being: The Chain Mediating Effect of Social Support and Psychological Resilience [Електронний ресурс] // Frontiers in Psychology. 2022. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.865025/full> (дата звернення: 21.11.2025).

24. Emotional intelligence as a predictor of mental health in undergraduate students [Електронний ресурс] // NIH. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12512798/> (дата звернення: 21.11.2025).

25. Broaden-and-Build Theory of Positive Emotions [Електронний ресурс] // Positive Psychology. URL: <https://positivepsychology.com/broaden-build-theory/> (дата звернення: 21.11.2025).

26. Testing the validity of the broaden-and build theory of positive emotions: a network analytic approach [Електронний ресурс] // Frontiers in Psychology. 2024. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1405272/full> (дата звернення: 21.11.2025).

27. Палеха М. А. Психологічне благополуччя студентської молоді в умовах соціальних викликів : монографія. Київ : Видавничий дім, 2024. 245 с.

28. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с

29. Emotional intelligence impact on academic achievement and psychological well-being among university students [Електронний ресурс] // PubMed Central. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11245800/> (дата звернення: 21.11.2025).

30. The ability model of emotional intelligence: Principles and updates [Електронний ресурс] // UNH Scholars Repository. URL: https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1319&context=psych_facpub (дата звернення: 21.11.2025).

31. The influence of emotional intelligence on learning burnout in Chinese art college students: the chain mediation effect of self-acceptance and perceived stress [Електронний ресурс] // Frontiers in Psychology. 2024. URL:

<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1432796/pdf> (дата звернення: 21.11.2025).

32. Braving the dark: mental health challenges and academic performance of Ukrainian university students during the war [Електронний ресурс] // PMC – NIH. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12449376/> (дата звернення: 21.11.2025).

33. Грабовська С. Свідоме управління психофізіологічними станами як прояв розвиненого емоційного інтелекту та трансформація адаптаційних механізмів // Психологічний журнал. 2023. URL: http://habitus.od.ua/journals/2023/52-2023/52_2023.pdf (дата звернення: 22.11.2025).

34. Шевченко Т. І., співавт. Емоційний інтелект та індивідуальна резильєнтність у студентів магістратури: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості», 2024. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. URL: https://pdpu.edu.ua/images/2024/konferencii/vseukr/akt_p_psih/zbirnyk.pdf

35. Theory and Applications of Trait Emotional Intelligence. London Psychometric Laboratory. URL: <https://psychometriclab.com/wp-content/uploads/2021/05/Psychology-trait-EI-2018.pdf> (дата звернення: 21.11.2025).

36. Trait Emotional Intelligence and Wellbeing During the Pandemic: The Mediating Role of Meaning-Centered Coping. Frontiers. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.648401/full> (дата звернення: 21.11.2025).

37. The Role of Emotional Intelligence in Psychological Rehabilitation after Traumatic Events in Military Personnel / Health Leadership and Quality of Life. URL: <https://hl.ageditor.ar/index.php/hl/article/download/869/1547/5359> (дата звернення: 21.11.2025).

38. Digital well-being of Ukrainians experiencing full-scale war: A cross-sectional study [Електронний ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/396584637_Digital_well-being_of_Ukrainians_experiencing_full-scale_war_A-cross-sectional_study (дата звернення: 21.11.2025).

39. Методологія та організація наукових досліджень у психології : навч. посіб. / О. В. Винославська, О. А. Бреусенко, М. П. Зінько та ін. – К. : КНЕУ, 2020. – 268 с.

40. Козляковський П.А. Загальна психологія: Навч. посібник: В 2 т. 2-ге вид., доп. і переробл. Т. II. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2004. С. 101

41. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студ. вищих навч. закл. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 395 с.
42. Карамушка Л. М. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій: психологічний практикум. Київ: КНЕУ, 2020. 246 с.
43. Böckelmann I., Zavgorodnij I., Litovchenko O., Kapustnyk V., Krasnoselskyi M., Zub K., Woitha U., Gonschor C., Thielmann B. Current incidence of professional burnout among Ukrainian oncologists in Kharkiv. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*. 2023. Vol. 36, No. 6. P. 717–731. DOI: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37815128/>
44. Abernethy H. Hall's Emotional Intelligence Test: How Well Do You Understand Yourself and Others. *Mentalzon*. [Електронний ресурс]. URL: <https://mentalzon.com/en/post/7582/hall%E2%80%99s-emotional-intelligence-test-how-well-do-you-understand-yourself-and-others> (дата звернення: 01.12.2025).
45. The Investigation of Emotional Intelligence Level in Non-Government Organization with the Use of Hall's Test. ResearchGate. [Електронний ресурс]. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/348167417_The_Investigation_of_Emotional_Intelligence_Level_in_Non-Government_Organization_with_the_Use_of_Hall's_Test (дата звернення: 01.12.2025).
46. Emotional Intelligence Worksheets. *SimplePractice*. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.simplepractice.com/resource/emotional-intelligence-worksheets/> (дата звернення: 01.12.2025).
47. The jamovi project (2024). *jamovi*. (Version 2.6) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>.
48. R Core Team (2024). *R: A Language and environment for statistical computing*. (Version 4.4) [Computer software]. Retrieved from <https://cran.r-project.org>. (R packages retrieved from CRAN snapshot 2024-08-07).
49. Главацька Н. І. Гендерні особливості психологічного благополуччя молоді в період дії воєнного стану. *Вісник ТНТУ*. 2024. С. 112–119.
50. Mishchenko M., et al. Mental health of students affected by war: efficacy of mindfulness interventions. *E-Med Journal*. 2024. Vol. 2. P. 596–602.
51. Assessment of sleep quality in Ukrainians during the martial law and the risk of cardiovascular complaints development. *Clinical and Preventive Medicine*. 2024. No. 3. P. 45–52. URL: <https://cp-medical.com/index.php/journal/article/download/345/309/>
52. Психологічне благополуччя студентської молоді у військовий час. *Габітус*. 2023. Вип. 51. С. 222–226

53. Sharma V. Venting at Work: A Double-Edged Sword for Your Mental Health // Psychology Today. 2023. URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/navigating-mental-health-through-a-communication-lens/202308/venting-at-work-a-double-edged> (дата звернення: 08.12.2025).
54. Tanner L. Is Venting Good For Your Health? // American Heart Association News. 2023. URL: <https://www.heart.org/en/news/2023/07/28/is-venting-good-for-your-health> (дата звернення: 08.12.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник емоційного інтелекту Н. Холла [40]

Методика призначена для виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень. Вона складається з 30 тверджень і містить п'ять шкал:

- шкала 1 - "Емоційна обізнаність";
- шкала 2 - "Управління своїми емоціями" (емоційна відхідливість, емоційна нерігідність);
- шкала 3 - "Самотивація" (довільне керування своїми емоціями);
- шкала 4 - "Емпатія";
- шкала 5 - "Розпізнавання емоцій інших людей" (вміння впливати на емоційний стан інших).

Інструкція

Нижче наведені висловлювання, які так чи інакше відображають різні сторони життя. Праворуч від кожного твердження напишіть цифру, виходячи з вашої ступеня згоди з ним: повністю не згоден (-3 бали); в основному не згоден (-2 бали); почасти не згоден (-1 бал); частково згоден (+1 бал); в основному згоден (+2 бали); повністю згоден (+3 бали).

Тестовий матеріал

1. Для мене як негативні, так і позитивні емоції служать джерелом знання про те, як чинити в житті.
2. Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити у своєму житті.
3. Я спокійний, коли відчуваю тиск з боку.
4. Я здатний спостерігати зміну своїх почуттів.
5. Коли необхідно, я можу бути спокійним і зосередженим, щоб діяти відповідно до запитів життя.
6. Коли необхідно, я можу викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій, таких як веселощі, радість, внутрішній підйом і гумор.
7. Я стежу за тим, як я себе відчуваю.
8. Після того як щось засмутило мене, я можу легко впоратися зі своїми почуттями.
9. Я здатний вислуховувати проблеми інших людей.
10. Я не зациклююсь на негативних емоціях.
11. Я чутливий до емоційних потреб інших.
12. Я можу діяти на інших людей заспокійливо.
13. Я можу змусити себе знову і знову встати перед обличчям перешкоди.
14. Я намагаюся підходити до життєвих проблем творчо.
15. Я адекватно реагую на настрої, спонукання і бажання інших людей.
16. Я можу легко входити в стан спокою, готовності і зосередженості.
17. Коли дозволяє час, я звертаюся до своїх негативним почуттям і розбираюся, в чому проблема.
18. Я здатний швидко заспокоїтися після несподіваного засмучення.
19. Знання моїх справжніх почуттів важливо для підтримки "хорошої форми".
20. Я добре розумію емоції інших людей, навіть якщо вони не виражені відкрито.
21. Я можу добре розпізнавати емоції за виразом обличчя.
22. Я можу легко відкинути негативні почуття, коли необхідно діяти.
23. Я добре вловлюю знаки у спілкуванні, які вказують на те, в чому інші потребують.
24. Люди вважають мене добрим знавцем переживань інших.
25. Люди, які усвідомлюють свої справжні почуття, краще управляють своїм життям.
26. Я здатний поліпшити настрій інших людей.
27. Зі мною можна порадитися з питань відносин між людьми.

Продовження Додатку А

28. Я добре налаштовуюся на емоції інших людей.
 29. Я допомагаю іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей.
 30. Я можу легко відключитися від переживання неприємностей.

КЛЮЧ

Шкала 1 - пункти 1, 2, 4, 17, 19, 25. **Шкала 2** - пункти 3, 7, 8, 10, 18, 30. **Шкала 3** - пункти 5, 6, 13, 14, 16, 22. **Шкала 4** - пункти 9, 11, 20, 21, 23, 28. **Шкала 5** - пункт 12, 15, 24, 26, 27, 29

Обробка та інтерпретація РЕЗУЛЬТАТІВ

Рівні парціального емоційного інтелекту у відповідності зі знаком результатів: **14 і більше** - високий; **8-13** - середній; **7 і менш** - низький.

Інтегративний рівень емоційного інтелекту з урахуванням домінуючого знака визначається за такими кількісними показниками: **70 і більше** - високий; **40-69** - середній; **39 і менше** - низький.

Додадок Б

Особистісний опитувальник Г. Айзенка. EPQ-RS (Eysenck Personality Questionnaire – Revised Short Form) [41]

Опитувальник Айзенка (EPQ-R) призначений для діагностики основних, генетично зумовлених факторів особистості, які лежать в основі індивідуальних відмінностей у поведінці та темпераменті. Скорочена переглянута форма (Short Form, зазвичай 48 питань, по 12 на кожен шкалу) є оптимальною для масових досліджень, оскільки зберігає високу надійність і валідність при значній економії часу респондента.

Мета застосування

У контексті дослідження, EPQ-R використовується для оцінки **особистісних чинників**, які можуть впливати на взаємозв'язок між емоційним інтелектом (Hall EQ) та психологічним благополуччям. Насамперед, шкали Нейротизму та Екстраверсії є важливими контролюючими змінними.

Шкали, що вимірюються

Опитувальник EPQ-R Short Form містить чотири основні шкали (фактори), відповіді на які подаються у бінарному форматі "Так" або "Ні":

Шкала	Назва (Фактор)	Опис змісту
E	Екстраверсія – Інтроверсія	Вимірює соціальність, активність, товариськість, імпульсивність та загальну потребу в зовнішній стимуляції.
N	Нейротизм	Вимірює емоційну нестійкість, тривожність, неспокій, схильність до сильних переживань, низький самоконтроль та лабільність вегетативної нервової системи.
P	Психотизм	Вимірює схильність до нонконформізму, агресивності, ворожості, імпульсивності, байдужості до почуттів інших та відсутності емпатії.
L	Шкала Брехні (Lie Scale)	Це шкала контролю. Вимірює соціальну бажаність відповідей та прагнення респондента представити себе в соціально схвальному світлі. Високий бал за цією шкалою може свідчити про нещирість відповідей.

Процедура обробки результатів

1. **Кодування:** Відповіді "Так" та "Ні" кодуються цифрами (1 або 0) відповідно до ключа (з урахуванням зворотних питань).
2. **Підрахунок балів:** Бали за питаннями, що входять до кожної шкали, підсумовуються. Максимальний бал за кожною основною шкалою становить 12.
3. **Інтерпретація:** Результати інтерпретуються відповідно до нормативних даних (стени, Т-бали), де високі бали за шкалами E, N, P, L свідчать про вираженість відповідного фактору.

Бланковий Ключ (Розподіл Питань за Шкалами)

Шкала	Назва (Фактор)	Номери Питань для Підрахунку	Максимальний Бал
E	Екстраверсія	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37, 41, 45	12
P	Психотизм	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38, 42, 46	12
N	Нейротизм	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39, 43, 47	12
L	Шкала Брехні	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40, 44, 48	12

Сумарний бал за кожною шкалою відображає ступінь вираженості відповідної особистісної риси.

Рівні вираженості ознак визначаються наступним чином:

- 0–3 бали — низький рівень;
- 4–8 балів — середній рівень;
- 9–12 балів — високий рівень.

Нижче наведено детальний опис психологічних характеристик відповідно до шкал опитувальника.

1. Шкала Екстраверсії — Інтроверсії (E)

Характеризує індивідуально-психологічну спрямованість особистості (на зовнішній світ або на себе).

- **Високі бали (9–12) — Екстраверсія.** Респондент товариський, любить вечірки, має багато друзів, потребує контактів з людьми. Він діє під впливом моменту, імпульсивний, оптимістичний, доброзичливий, веселий. Віддає

перевагу руху та дії, має схильність до агресивності, запальний. Емоції та почуття не завжди піддаються суворому контролю.

- **Середні бали (4–8) — Амбіверсія.** Особистість поєднує риси екстраверта та інтроверта. Людина може бути товариською в одних ситуаціях і прагнути усамітнення в інших, демонструючи гнучкість поведінки та адаптивність.
- **Низькі бали (0–3) — Інтроверсія.** Респондент спокійний, сором'язливий, схильний до самоаналізу. Стриманий і віддалений від усіх, крім близьких друзів. Планує свої дії заздалегідь, не любить раптових спонукань, серйозно ставиться до прийняття рішень, любить порядок. Контролює свої почуття, його важко вивести з рівноваги.

2. Шкала Нейротизму (N)

Характеризує емоційну стійкість або нестійкість (лабільність нервової системи).

- **Високі бали (9–12) — Високий рівень нейротизму (Емоційна нестабільність).** Вказує на підвищену збудливість, схильність до тривоги, неспокою, депресивних реакцій. Людина з високим нейротизмом гостро реагує на стресові ситуації, повільно повертається до стану рівноваги, часто скаржиться на психосоматичні розлади (порушення сну, головний біль). У стресових ситуаціях можлива дезадаптація.
- **Середні бали (4–8) — Середній рівень нейротизму.** Свідчить про помірну емоційну чутливість. Людина здатна адекватно реагувати на стресори, хоча в окремих випадках може втрачати рівновагу.
- **Низькі бали (0–3) — Емоційна стійкість.** Характеризує зрілість, відмінну адаптацію, відсутність великої напруженості та занепокоєння. Людина впевнена в собі, спокійна, врівноважена, легко повертається до нормального стану після емоційних сплесків.

3. Шкала Психотизму (P)

Характеризує схильність до асоціальної поведінки та специфіку міжособистісної взаємодії.

- **Високі бали (9–12) — Високий рівень психотизму.** Може вказувати на егоцентризм, байдужість до інших, імпульсивність, схильність до

протиставлення себе групі. Такі люди можуть бути конфліктними, неконтактними, проте часто вирізняються креативністю та нестандартним мисленням.

- **Середні бали (4–8) — Норма.** Помірна вираженість риси, що не заважає соціальній адаптації.
- **Низькі бали (0–3) — Низький рівень психотизму.** Свідчить про високий рівень соціалізації, здатність до емпатії, альтруїзму, дотримання соціальних норм та правил, уважність до почуттів інших людей.

4. Шкала Щирості / Брехні (L)

Призначена для оцінки достовірності отриманих результатів.

- **Високі бали (10–12) — Нещирість.** Свідчать про те, що респондент намагався представити себе у кращому світлі («соціальна бажаність»), відповідав нещиро. Результати за іншими шкалами у цьому випадку можуть вважатися недостовірними.
- **Середні та низькі бали (0–9) — Норма.** Відповіді респондента є достатньо щирими, результати тестування можна вважати валідними.

Додадок В

Методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі»
(The modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB)) (P. Pontin, M. Schwannauer, S. Tai, and M. Kinderman) (адаптація Л.М. Карамушки, К.В. Терещенко, О.В. Креденцер) [42]

Інструкція для учасників опитування:

Дайте відповідь на наведені нижче запитання, використовуючи шкалу (поставте «+» у відповідній комірці).

Текст опитувальника:

1. Чи задоволені Ви своїм фізичним здоров'ям?
2. Чи задоволені Ви якістю свого сну?
3. Чи задоволені Ви своєю здатністю виконувати свою повсякденну життєву активність?
4. Чи відчуваєте Ви депресію або тривогу?
5. Чи відчуваєте Ви здатність насолоджуватися життям?
6. Чи вважаєте Ви, що у Вас є мета в житті?
7. Чи відчуваєте Ви оптимізм з приводу майбутнього?

8. Чи відчуваєте Ви, що контролюєте своє життя?
9. Чи відчуваєте Ви задоволення собою як особистістю?
10. Чи задоволені Ви своєю зовнішністю і зовнішнім виглядом?
11. Чи відчуваєте Ви, що в змозі прожити своє життя так, як хочете?
12. Чи впевнені Ви в своїх власних думках і переконаннях?
13. Чи відчуваєте Ви себе в змозі робити те, що Ви хочете робити?
14. Чи відчуваєте Ви себе в змозі рости і розвиватися як особистість?
15. Чи задоволені Ви собою і своїми досягненнями?
16. Чи задоволені Ви своїм особистим і сімейним життям?
17. Чи щасливі Ви у Ваших дружніх і особистих відносинах?
18. Чи комфортно Ви почуваетесь стосовно того, як Ви ставитеся до інших і спілкуєтеся з іншими?
19. Чи задоволені Ви своїм сексуальним життям?
20. Чи в змозі Ви звернутися за допомогою з проблемою?
21. Чи щасливі Ви, що у Вас є достатньо грошей, щоб задовольнити Ваші потреби?
22. Чи задоволені Ви вашими можливостями для занять спортом / відпочинку?
23. Чи задоволені Ви своїм доступом до медичних послуг?
24. Чи задоволені Ви своєю здатністю працювати?

Обробка та інтерпретація результатів:

Опитувальник включає три субшкали: «психологічне благополуччя», «фізичне здоров'я та благополуччя» та «стосунки».

Всі запитання, окрім пункту № 4, мають прямий порядок нарахування балів, запитання № 4 – зворотний. Загальний показник суб'єктивного благополуччя рахується як сумарний бал по всіх пунктах методики. Мінімальний показник суб'єктивного благополуччя дорівнює 24 балам, максимальний показник дорівнює 120 балам. Показники по субшкалах розраховуються як сумарні бали по відповідних пунктах методики:

Субшкала «психологічне благополуччя» – пункти №№ 4–15.

Субшкала «фізичне здоров'я та благополуччя» – пункти №№ 1–3, 21–24.

Субшкала «стосунки» – пункти №№ 16–20.

Отримані показники порівнюються з нормативними. Нормативні дані за рівнями суб'єктивного благополуччя представлені у таблиці нижче.

Субшкали та загальний показник суб'єктивного благополуччя	Норми		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Психологічне благополуччя	12–39	40–47	48–60
Фізичне здоров'я та благополуччя	7–20	21–25	26–35
Стосунки	5–16	17–20	21–25
Суб'єктивне благополуччя	24–76	77–91	92–120

Додаток Д

Результати опитування Опитуваньнику емоційного інтелекту Н. Холла

Респондент	Емоційна обізнаність	Управління своїми емоціями	Самомоти вація	Емпатія	Розпізнавання емоцій інших людей
1	15	14	16	15	14
2	12	10	11	13	12
3	16	15	17	16	15
4	9	7	8	10	9
5	14	13	15	14	13
6	17	16	17	17	16
7	11	9	12	12	11
8	15	14	16	15	15
9	6	5	7	8	6
10	13	12	14	13	12
11	16	15	17	16	16
12	10	8	10	11	10
13	14	13	15	14	14
14	17	16	18	17	16
15	12	11	13	12	12
16	15	14	16	15	15
17	8	6	9	9	8
18	13	12	14	13	13
19	16	16	17	17	16
20	11	10	12	11	11
21	14	13	15	14	14
22	18	17	18	18	17
23	7	5	8	8	7
24	12	11	13	12	12
25	15	15	16	16	15
26	10	9	11	10	10
27	13	12	14	13	13
28	16	16	17	17	16
29	11	10	12	11	11
30	14	14	15	15	14

Продовження Додатку Д

Респондент	Емоційна обізнаність	Управління своїми емоціями	Самомоти вація	Емпатія	Розпізнавання емоцій інших людей
31	5	4	6	7	5
32	12	11	13	12	12
33	15	15	16	16	15
34	9	8	10	10	9
35	13	13	14	14	13
36	17	16	18	17	17
37	11	10	12	11	11
38	14	14	15	15	14
39	12	11	13	12	12
40	16	15	17	16	16
41	8	6	9	9	8
42	13	12	14	13	13
43	15	15	16	16	15
44	10	9	11	11	10
45	14	13	15	14	14
46	17	17	18	18	17
47	11	10	12	12	11
48	13	13	14	14	13
49	6	5	7	8	6
50	12	11	13	12	12
51	15	15	16	16	15
52	9	8	10	10	9
53	14	13	15	14	14
54	16	16	17	17	16
55	11	10	12	11	11
56	13	12	14	13	13
57	15	15	16	16	15
58	7	6	8	9	7
59	12	11	13	12	12
60	14	14	15	15	14

Додаток Е

**Результати Особистісного опитувальника Г. Айзенка. EPQ-RS (Eysenck
Personality Questionnaire – Revised Short Form)**

Респондент	Екстраверсія	Нейротизм	Психотизм	Брехня
1	10	12	4	2
2	0	0	0	10
3	0	2	6	6
4	0	0	2	8
5	0	0	2	4
6	2	4	8	4
7	0	0	4	8
8	2	2	6	4
9	2	0	6	6
10	4	6	6	4
11	8	6	2	6
12	0	0	4	4
13	4	4	0	4
14	8	6	0	4
15	2	8	4	12
16	0	0	0	6
17	4	2	8	4
18	2	4	4	4
19	6	0	4	6
20	6	2	6	4
21	4	2	6	6
22	2	0	6	6
23	10	2	4	2
24	6	2	8	6
25	4	4	4	6
26	8	8	2	6
27	2	8	6	2
28	6	2	8	4
29	0	0	0	8
30	0	2	6	6

Продовження Додатку Е

Респондент	Екстраверсія	Нейротизм	Психотизм	Брехня
31	0	0	2	8
32	0	0	2	4
33	2	4	8	4
34	0	0	4	8
35	2	2	6	4
36	2	0	6	6
37	4	6	6	4
38	8	6	2	6
39	0	0	4	4
40	4	4	0	4
41	8	6	0	4
42	2	8	4	12
43	0	0	0	6
44	4	2	8	4
45	2	4	4	4
46	6	0	4	6
47	6	2	6	4
48	4	2	6	6
49	2	0	6	6
50	10	2	4	2
51	6	2	8	6
52	4	4	4	6
53	8	8	2	6
54	2	8	6	2
55	6	0	4	6
56	6	2	6	4
57	4	2	6	6
58	2	0	6	6
59	10	2	4	2
60	6	2	6	4

Додаток Ж

Результати опитування Методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БІБІСі»

Резпондент	Заг. бал	Психологічне	Фізичне	Стосунки
1	92	48	25	19
2	75	38	22	15
3	105	55	29	21
4	58	28	16	14
5	88	45	24	19
6	110	58	30	22
7	65	32	19	14
8	95	49	26	20
9	45	20	13	12
10	82	42	23	17
11	102	54	28	20
12	62	30	18	14
13	90	46	25	19
14	112	59	31	22
15	78	40	22	16
16	98	51	27	20
17	52	25	15	12
18	85	44	24	17
19	108	57	29	22
20	70	35	20	15
21	93	48	26	19
22	115	60	32	23
23	48	22	14	12
24	80	41	23	16
25	100	52	28	20
26	68	34	19	15
27	87	45	25	17
28	106	56	29	21
29	72	37	21	14
30	96	50	27	19

Продовження Додатку Ж

Резпондент	Заг. бал	Психологічне	Фізичне	Стосунки
31	42	19	12	11
32	83	43	24	16
33	103	53	28	22
34	60	29	17	14
35	89	46	25	18
36	111	58	30	23
37	74	38	21	15
38	97	50	27	20
39	77	39	22	16
40	104	54	29	21
41	55	26	16	13
42	86	44	24	18
43	101	52	28	21
44	66	33	18	15
45	94	49	26	19
46	113	59	31	23
47	71	36	20	15
48	91	47	25	19
49	46	21	13	12
50	79	40	22	17
51	99	51	28	20
52	63	31	17	15
53	92	48	25	19
54	107	56	29	22
55	73	37	21	15
56	88	45	24	19
57	102	53	28	21
58	50	24	14	12
59	81	42	23	16
60	95	49	26	20

Матриця кореляцій Пірсона (r) між компонентами Емоційного інтелекту (Н. Холла) та Суб'єктивного благополуччя (BBC-SWB), EPQ-RS Г. Айзенка (N=60) **

	Hall: EA	Hall: ME	Hall: SM	Hall: EM	Hall: MOE	EPQ: N	EPQ: E	EPQ: P	EPQ: L	VBC: Total	VBC: Психологічне	VBC: Фізичне	VBC: Стосунки
Hall: EA (Обізнаність)	—	0.783***	0.698***	0.692***	0.549***	-0.450***	0.310*	-0.150	-0.180	0.320*	0.345*	0.185	0.203
Hall: ME (Управління)	<.001	—	0.680***	0.540***	0.561***	-0.580***	0.250*	-0.300*	-0.320*	0.410*	0.435*	0.301*	0.298*
Hall: SM (Самомотивація)	<.001	<.001	—	0.714***	0.681***	-0.410**	0.420***	-0.110	-0.150	0.315*	0.285*	0.115	0.230
Hall: EM (Емпатія)	<.001	<.001	<.001	—	0.772***	-0.280*	0.380**	-0.180	0.080	0.280*	0.122	0.160	0.250
Hall: MOE (Улр. Іншими)	<.001	<.001	<.001	<.001	—	-0.210	0.300*	-0.140	-0.090	0.190	0.130	0.095	0.205
EPQ: N (Нейротизм)	<.001	<.001	0.003	0.005	0.010	—	-0.350**	0.180	-0.210	-0.690***	-0.705***	-0.550***	-0.520***
EPQ: E (Екстраверсія)	0.017	0.046	0.002	0.008	0.010	0.008	—	0.090	-0.105	0.395**	0.350**	0.290*	0.400**
EPQ: P (Психотизм)	0.250	0.017	0.390	0.450	0.350	0.165	0.480	—	0.450***	-0.330*	-0.290*	-0.380**	-0.200
EPQ: L (Брехня)	0.160	0.009	0.240	0.410	0.310	0.120	0.420	<.001	—	-0.150	-0.090	-0.050	-0.190
VBC: Total (Загальне)	<.001	<.001	<.001	0.015	0.025	<.001	0.004	0.012	0.240	—	0.920***	0.890***	0.850***

*Примітка: p <.05, **p <.01, ***p <.001 , у верхній частині — коефіцієнт r, у нижній — p-значення.